

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Приймальна комісія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії ДВНЗ
«УжНУ», ректор
_____ проф. Володимир СМОЛАНКА
_____ 2025 р.

ПРОГРАМА

фахового іспиту

для вступників на навчання для здобуття ОС магістр
за спеціальністю С4 Психологія
(на основі НРК6/НРК7)

РОЗРОБЛЕНО

Фаховою атестаційною комісією з
спеціальності С4 Психологія

Голова комісії: Оксана ШЕЛЕВЕР

Ужгород - 2025

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для вступників на навчання за освітнім ступенем «магістр»
за спеціальністю С4 Психологія (на основі НРК6/НРК7)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальні відомості. Програма складена відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців за спеціальністю С4 Психологія, галузі знань С Соціальні науки, журналістика та інформація. Прийом абітурієнтів для здобуття ОС магістра за спеціальністю С4 Психологія проводиться за результатами фахового вступного випробування із професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Воно відбувається у формі письмового тестування.

Мета вступного випробування полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань і практичних умінь і навичок, здобутих у результаті вивчення нормативних і варіативних дисциплін за програмою підготовки фахівця ОС «бакалавр» спеціальністю С4 Психологія.

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння дисциплін передбачених навчальним планом для підготовки за ОС магістра за спеціальністю С4 Психологія абітурієнти повинні володіти такими виробничими функціями, типовими задачами діяльності та уміннями в галузі практичної психології:

Науково - дослідницька:

- підготовка аналітичних та статистичних матеріалів для доповідей, звітів, статей тощо;

Освітньо - виховна:

- проведення профорієнтаційної роботи серед різних верств населення;
- організація та проведення пропагандистської та просвітницької робіт серед населення з актуальних психологічних проблем;
- організація та проведення виховної роботи у школі та спеціальних закладах і установах;

Діагностично - консультативна:

- проведення психологічної - експертизи у прикладних сферах діяльності (юридичній, військовій, тощо)
- розробка рекомендацій та проведення консультацій, щодо професійного, трудового та соціального самовизначення клієнта;
- психологічна допомога дорослим батькам та дитині з вадами психологічного розвитку. Корекція девіантної поведінки дітей та дорослих.

Виробничо - управлінська:

- виявлення психологічних властивостей і якостей людини при проведенні профдобору, відбору, навчання та адаптації персоналу;
- експертна оцінка стану людини та впровадження рекомендацій з оптимізації трудової діяльності;
- проведення соціально - психологічної та ергономічної експертизи на відповідність діючим нормативним вимогам;
- обґрунтування функціональної структури управління з урахуванням психологічних чинників;
- аналіз психологічного клімату та міжособистісних

стосунків в організації; Соціально - технологічна:

- реферування та аналіз соціально-психологічної інформації по даній проблематиці;
- моніторинг соціально - психологічних явищ у групах та суспільстві; дослідження динаміки суспільно-політичних поглядів, аналіз соціальних відносин, настроїв, установок різноманітних груп людей;
- розробка соціально-психологічних заходів, пропагандистських, рекламних та PR-акцій по формуванню іміджу політичних партій/їх
- лідерів, а також виробничих громадських та інших організацій; Реабілітаційно - профілактична:

- участь в організації психологічного захисту громадян у кризових ситуаціях. Реалізація програми реабілітаційних заходів.
- визначення обсягу та характеру необхідної допомоги, як складової соціальної роботи з населенням;
- проведення бесід, спостережень за життям, побутом та психічним станом своїх клієнтів. Організація психотерапевтичної допомоги різним верствам населення;

Обов'язковою умовою також є володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Програма вступного випробування розкриває структуру та зміст іспиту для конкурсного зарахування до ДВНЗ «УжНУ» на навчання за освітнім ступенем магістра за спеціальністю С4 Психологія галузі знань С Соціальні науки, журналістика та інформація. Зміст складено у відповідності до вимог професійної підготовки фахівців даної спеціальності, що зазначені в Стандарті вищої освіти України та освітньо-професійній програмі (ОПП). Відбір навчальних дисциплін і перелік тем програми заснований на комплексному підході до психології як науки. У зв'язку з тим, що міждисциплінарний вступний іспит носить комплексний характер, при підготовці до нього студенти повинні, в першу чергу, вивчити рекомендовану в програмі літературу і повторити матеріали лекційного курсу із вказаних дисциплін. Важливим етапом підготовки до міждисциплінарного іспиту є прослуховування оглядових лекцій, на яких студент має можливість під керівництвом викладача уточнити незрозумілі питання, поповнити запас знань через обговорення у групі.

При розробці програми іспиту застосовані такі основні методичні підходи:

1. Для перевірки відповідності знань випускників та їх практичної підготовки вимогам кваліфікаційної характеристики до розділів програми вступного іспиту включені навчальні дисципліни, які студент мав опанувати на рівні бакалаврату, щоб мати можливість працювати за професійним призначенням магістра.

2. Вступне випробування має комплексний характер, тому його програма складається з узагальнених розділів програм профілюючих дисциплін для оцінки загального рівня кваліфікації випускника.

2. ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ПРОВОДИТЬСЯ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

- загальна психологія;
- інформатика та математико-статистичні методи аналізу в психології;
- психофізіологія;
- психодіагностика;
- соціальна психологія;
- диференційна психологія;
- клінічна психологія;
- психологія праці;
- інженерна психологія;
- юридична психологія.

3. ТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль 1. Вступ до загальної психології.

Тема 1. Психологія як наука. Предмет і завдання психології.

Психологія як наука про закономірності виникнення і функціонування психіки. Місце психології в системі наук про людину. Основні напрями психологічної науки: психоаналіз, гуманістична психологія, біхевіоризм, когнітивна психологія, транс персональна психологія та ін.

Методологічні принципи психології: принцип детермінізму, єдності свідомості і діяльності,

розвитку, об'єктивності, системного підходу та їх втілення в методах психології. Основні методи психології: спостереження і експеримент. Допоміжні методи психології: опитування (анкетування і інтерв'ю), тестування, вивчення продуктів діяльності. Проблема надійності і валідності результатів психологічного дослідження.

Тема 2. Виникнення і розвиток психіки.

Форми відображення дійсності: фізична, біологічна, психічна. Психіка як функція високоорганізованої матерії. Взаємозв'язок психіки з нервовою системою. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку. Рефлекс як основна форма взаємодії організму з середовищем. Умовні і безумовні рефлекси.

Розвиток психіки у філогенезі: елементарна чутливість, предметноперцептивний рівень, інтелект. Взаємозв'язок рівня розвитку психіки і форм поведінки тварин. Свідомість як вищий рівень розвитку психіки: зміст і умови виникнення. Відмінності між психікою тварин і свідомістю людини. Структура свідомості. Свідоме і несвідоме. Неусвідомлювані психічні явища: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Форми прояву психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості особистості.

Змістовий модуль 2. Особистість як категорія загальної психології

Тема 3. Зміст і структура особистості

Поняття про особистість. Індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт як характеристики людини. Психологічна специфіка особистості: усталеність, цілісність, активність. Структура особистості. Рушійні сили розвитку особистості: різні психологічні підходи.

Тема 4. Самосвідомість особистості

Самосвідомість особистості: зміст і структура. Я-концепція особистості. Я-образ як сукупність уявлень особистості про себе. Самооцінка і рівень домагань як центральні характеристики самосвідомості особистості. Механізми та шляхи розвитку самосвідомості.

Тема 5. Мотиваційна сфера особистості.

Мотиваційна сфера особистості. Потреби і мотиви. Мотивація. Спрямованість особистості: зміст, види, форми прояву. Умови розвитку мотивації особистості.

Тема 6. Діяльність як умова розвитку особистості

Діяльність як цілеспрямована і усвідомлена активність особистості. Структура діяльності: цілі, мотиви, дії. Дії і операції. Складові і засоби дій. Уміння й навички. Види діяльності: праця, спілкування, гра.

Тема 7. Спілкування як умова розвитку особистості

Спілкування як умова формування особистості. Структура спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція. Спілкування як обмін вербальною і невербальною інформацією. Спілкування як міжособистісна взаємодія. Взаємодія людей у соціальних групах. Види груп. Групові феномени: конформізм, „зсув ризику I, лідерство. Спілкування як сприймання людьми один одного. Ефекти сприймання.

Психологічні механізми впливу в процесі спілкування: переконання, психічне зараження, навіювання, наслідування. Умови підвищення ефективності спілкування. Формування атракції.

Змістовий модуль 3. Психічні процеси(пізнавальна сфера)

Тема 8. Відчуття

Відчуття як найпростіший пізнавальний психічний процес. Поняття про сенсорну депривацію. Основні теоретичні підходи до вивчення відчуттів: теорії емпіризму, соліпсизму, специфічної енергії органів чуття та рефлекторна.

Види відчуттів та їх особливості. Зорові відчуття світла та кольору: яскравість, контраст, кольоровий тон, насиченість. Феномен Пуркінє. Ахроматичний контраст (контраст яскравості), хроматичний контраст. Трикомпонентна теорія кольорового зору.

Слухові відчуття тону і шуму: висота, голосність, тембр звуку. Поняття про консонанс і дисонанс. Психоакустичний ефект.

Нюхові відчуття камфорного, мускусного, квіткового, м'ятного, ефірного, їдконого та гнилого запаху. Стереохімічна теорія нюху. Смакові відчуття солодкого, гіркого, солоного, кислого. Тактильні відчуття доторку і тиску. Температурні відчуття холоду і тепла. Больові відчуття. Статичні відчуття рівноваги (вестибулярні). Кінестетичні відчуття руху і положення

тіла у просторі. Дотикові відчуття: мономануальний і бімануальний дотик. Вібраційні відчуття. Органічні відчуття.

Класифікації відчуттів: систематична та структурно-генезисна. Екстероцептивні, інтероцептивні та пропріоцептивні відчуття. Специфічні та неспецифічні відчуття. Мономодальні та інтермодальні відчуття. Контактні та дотикові відчуття. Протопатичні та епікритичні відчуття.

Загальні властивості відчуттів: модальність, просторово-часові характеристики, інтенсивність. Закономірності відчуттів. Абсолютна чутливість (нижня та верхня); поріг абсолютної чутливості. Диференційна чутливість; поріг диференційної чутливості. Дріб Вебера. Основний психофізичний закон та його форми (логарифмічний закон Г. Фехнера, степеневий закон С. Стівенса, узагальнений психофізичний закон Ю. Забродіна). Адаптація відчуттів: негативна та позитивна. Взаємодія відчуттів. Сенсibiliзація та синестезія. Контраст відчуттів.

Тема 9. Сприймання

Загальна характеристика сприймання. Основні теоретичні підходи до вивчення сприймань: теорії структуралізму, гештальтпсихології, екологічна та конструктивістська.

Види сприймання та їх класифікація. Класифікація за провідним аналізатором. Зорове, слухове та дотикове сприймання. Мікро- та макроруки очей та пальців. Фонематичний слух. Поняття про гаптичний образ. Класифікація за метою діяльності. Мимовільне та довільне сприймання. Спостереження та спостережливність.

Класифікація за основною формою існування матерії. Сприймання простору: форми, величини, відстані, об'ємності та напрямку. Гострота зору. Акомодація та конвергенція. Окомір людини. Монокулярний паралакс руху. Бінокулярний та монокулярний стереоефекти. Кореспондуючі та диспаратні точки. Кінетичний ефект глибини. Закон тотожного напрямку. Бінауральне слухання. Зорові ілюзії. Сприймання часу: тривалості, швидкості, послідовності. Фактори, що впливають на сприймання часу. Сприймання руху: швидкості, прискорення та напрямку. Сприймання справжнього та ілюзорного руху. Стробоскопічний рух. Фі-феномен.

Особливості сприймання. Предметність сприймання. Феномен виділення фігури з фона. Структурність сприймання. Цілісність сприймання. Феномен подвійних зображень. Закони цілісного сприймання форми. Константність сприймання. Апперцепція сприймання. Стійка та тимчасова апперцепція. Осмисленість та узагальненість сприймання. Вибірковість сприймання. Індивідуальні відмінності сприймання. Поняття про візуалів, аудіалів та кінестетиків. Типи сприймання: аналітичний та синтетичний, суб'єктивний та об'єктивний, художній та мислительний.

Тема 10. Пам'ять

Поняття про пам'ять та її основні функції. Основні теоретичні підходи до вивчення пам'яті: фізіологічний, біохімічний, інформаційно-кібернетичний, психологічний. Психологічні теорії пам'яті: асоціативна, гештальттеорія, біхевіоральна, психоаналітична, діяльнісна, когнітивна. Експериментальні дослідження проблем пам'яті на теренах України.

Види пам'яті та їх класифікація. Класифікація за тривалістю закріплення та зберігання матеріалу: миттєва (сенсорна), короткотривала, довготривала. Іконічна та екоїчна пам'ять. Оперативна пам'ять. Класифікація за характером психічної активності (за змістом): рухова, емоційна, образна, вербальна (словесно-логічна). Класифікація за ступенем розуміння матеріалу: механічна, логічна. Класифікація за характером цілей діяльності: мимовільна, довільна.

Процеси пам'яті. Запам'ятовування; умови успішного запам'ятовування. Ефект Зейгарнік. Організація процесу заучування. Основні форми заучування: дослівне, близьке до тексту, смислове. Закон Йоста. Роль повторення у запам'ятовуванні матеріалу. Ефективна організація повторення. Збереження; умови успішного збереження. Ефект краю. Відтворення та його різновиди: впізнавання, власне відтворення, пригадування, згадування. Умови успішного пригадування. Прийоми пригадування. Забування: тривале та тимчасове. Проактивна та ретроактивна інтерференція. Теорії забування. Умови забування. Криві збереження (забування) Г. Еббінгауза та Г. П'єрона. Феномен ремінісценції. Індивідуальні відмінності пам'яті. Типи образної пам'яті. Ейдетична пам'ять.

Тема 11. Мислення

Мислення як вища форма пізнавальної діяльності. Суттєві ознаки чуттєвого та логічного пізнання. Основні детермінанти процесу мислення (ситуативні специфічні і неспецифічні, постійні специфічні і неспецифічні). Ефект соціальної інгібіції та фасилітації.

Основні теоретичні підходи до вивчення мислення в психології: механістичний (асоціанізм, біхевіоризм, когнітивна психологія); телеологічний (Вюрцбургська школа); цілісний (гештальтпсихологія); генезисний (операціональна теорія інтелекту); особистісний, або мотиваційний (психоаналіз, гуманістична психологія); історичний (французька соціологічна школа, культурно-історична концепція); діяльнісний (теорія поетапного формування розумових дій).

Види мислення та їх класифікація: генезисна та функціональна. Класифікація за характером об'єкта мислительної діяльності (формою): наочно-дійове, наочно-образне, репродуктивно-образне і понятійне. Класифікація за ступенем новизни і оригінальності: репродуктивне, продуктивне, творче. Класифікація за характером задач: практичне і теоретичне. Класифікація за засобами дії: вербальне і невербальне. Класифікація за розгорненням: інтуїтивне і дискурсивне. Класифікація за ступенем реальності: реалістичне і аутистичне. Класифікація за впливом на емоційну сферу людини: позитивне і негативне.

Основні стадії (фазова динаміка) процесу логічного та творчого мислення. Основні мисленнєві операції людини: порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, систематизація, абстрагування, конкретизація.

Логічні форми мислення: поняття, судження, умовиводи. Різновиди понять: родові та видові, загальні та одиничні, конкретні та абстрактні. Способи означення понять. Різновиди суджень: істинні і хибні; поодинокі, часткові і загальні; прості і складні; ствердні і заперечні. Силогізми як найпростіша форма умовиводу. Різновиди умовиводів: за аналогією, індуктивні та дедуктивні; вірні та хибні.

Індивідуальні відмінності мислення. Типи розуму. Інтелектуальні стилі

Тема 12. Мовлення

Поняття про мову та мовлення. Фонологія, синтаксис та семантика. Функції мовлення у спілкуванні, мисленні, управлінні, суспільстві.

Психолінгвістичні теорії розвитку мовлення: научіння, преформістська, релятивістська, конструктивістська.

Види мовлення. Зовнішнє мовлення. Усне, писемне та афективне мовлення. Діалогічне та монологічне мовлення. Піктографічне, ідеографічне, складове та літерно-звукове. Егоцентричне мовлення. Погляди Ж. Піаже та Л. Виготського на егоцентричне мовлення. Внутрішнє мовлення.

Психологічні механізми породження, сприймання і розуміння мовлення. Моделі Л. Виготського, М. Жінкіна, О. Леонтьєва, Т. Ушакової, І. Зимньої, М. Гаррета. Поняття про універсальний предметний код (М. Жінкін).

Основні особливості мовлення: змістовність, зрозумілість, виразність, дієвість. Індивідуальні відмінності мовлення. Стили мовлення.

Тема 13. Уява

Загальне поняття про уяву. Співвідношення понять „уяваII та „фантазіяII. Уява і пам'ять, уява і творче мислення, уява і творчість. Основні функції уяви.

Основні теоретичні підходи до вивчення уяви: філософія раціоналізму, асоціативна психологія, психоаналіз. Психологічні механізми уяви: гіпотези рекомбінації, спроб і помилок, випадкових знахідок, впізнавання творчих ідей, синестезії.

Види уяви та їх класифікація. Класифікація за змістом: художня, наукова, технічна тощо. Класифікація за характером психічної активності: пасивна і активна. Класифікація за характером цілей діяльності: мимовільна і довільна. Класифікація за ступенем новизни і оригінальності: репродуктивна і творча. Класифікація за ступенем реальності: реалістична і фантастична. Класифікація за просторовими характеристиками об'єктів, що уявляються: просторова і непросторова. Класифікація за характером образів, якими оперує людина: конкретна і абстрактна. Класифікація за провідною роллю психічних процесів: інтелектуальна і емоційна. Мрія як особливий вид уяви. Роль мрій у психічному житті людини.

Прийоми створення образів уяви: аглютинація, доповнення, комбінування, гіперболізація, акцентування, літота, якісне перетворення, типізація, схематизація, перенесення, аналогія та

реконструювання. Індивідуальні відмінності уваги.

Тема 14. Увага

Загальне поняття про увагу та її основні функції. Специфіка уваги у порівнянні з іншими пізнавальними психічними процесами. Уважність як психічний стан і як риса особистості. Причини неуважності та шляхи її подолання.

Основні теоретичні підходи до вивчення уваги: моторна, апперцептивно-вольовна, емоційна, фізіологічна, діяльнісна та інформаційна.

Види уваги та їх класифікація. Класифікація за характером цілей діяльності: мимовільна, довільна і післядовільна. Чинники мимовільної, довільної та післядовільної уваги. Класифікація за спрямованістю: зовнішня та внутрішня. Класифікація за формою організації: індивідуальна, групова і колективна. Класифікація за ступенем соціалізації: природна і соціальна. Класифікація за ступенем регуляції: безпосередня і опосередкована. Класифікація за орієнтацією на конкретні психічні процеси: чуттєва та інтелектуальна.

Основні властивості уваги: обсяг, концентрація, розсіяність, розподіл, переключення, стійкість, коливання. Уявна та справжня розсіяність уваги. Зовнішнє і внутрішнє коливання уваги.

Змістовий модуль 4. (Емоційно-вольова сфера, психічні властивості)

Тема 15. Емоції та почуття

Поняття про емоції. Теорії емоцій: Джемса - Ланге: тривимірна теорія емоцій В. Вундта; інформаційна концепція емоцій П. Симонова. Біологічна теорія емоцій П. Анохіна. Властивості емоцій (якість, динаміка протікання, амбівалентність, полярність, активність, інтенсивність, глибина, тривалість). Класифікація емоцій. Емоційні стани. Афекти. Настрій. Емоційний стрес. Основні закономірності емоцій.

Поняття про почуття. Функції почуттів. Фізіологічні основи почуттів. Форми переживання почуттів. Соціальна обумовленість людських почуттів. Почуття й особистість. Вищі почуття: моральні, інтелектуальні, естетичні, практичні.

Співвідношення понять «емоція» та «почуття».

Тема 16. Воля

Поняття про волю як психічний процес. Функції волі. Воля як основа організації і саморегуляції діяльності і спілкування. Структура вольової дії. Вольовий компонент ухвалення до реалізації рішення. Взаємозв'язок мотиваційної сфери і волі. Боротьба мотивів в процесі виникнення і здійснення вольового акту. Локус контролю. Ризик і його види. Основні вольові властивості особистості.

Усвідомленість і етична регуляція вчинків як важливий етап розвитку волі. Самовиховання волі.

Тема 17. Темперамент

Поняття про темперамент. Основні теорії темпераменту в історії психології (гуморальна, конституційна, фізіологічна). Типи темпераментів, їхня психологічна характеристика. Основні властивості темпераменту. Компоненти темпераменту.

Прояви темпераменту в навчальній і трудовій діяльності. Типологічні основи індивідуального стилю діяльності.

Тема 18. Характер

Поняття про характер. Типології характеру (Е. Кречмер, У.Шелдон, Е. Фромм). Взаємозв'язок і відмінності темпераменту і характеру. Роль характеру у формуванні індивідуальності людини. Структура характеру. Основні риси типового характеру. Зовнішні ознаки характеру (вчинки і дії, особливості мови, загальний вигляд людини).

Акцентуація характеру (К.Леонгард, А.Лічко).

Методи визначення характеру. Проблеми виховання і перевиховання характеру.

Тема 19. Здібності

Поняття про здібності. Теорії здібностей: концепція Ф. Галлея та Ф. Гальтона.

Співвідношення здібностей і задатків. Структура здібностей. Відмінності у здібностях та їхня природа. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність.

Орієнтовний перелік питань.

(Вступ до загальної психології. Особистість як категорія загальної психології)

1. Предмет, структура, завдання і стан сучасної психології.
2. Психологія в системі наук. Основні галузі психології.
3. Основні етапи становлення і розвитку психології.
4. Методи загальної психології.
5. Мозок і психіка. Функції психіки.
6. Рушійні сили розвитку психіки.
7. Загальна характеристика розвитку психіки людини.
8. Основні умови психічного розвитку.
9. Свідомість та її структура. Свідоме та несвідоме в психічній діяльності людини.
10. Поняття про діяльність як прояв фізичної і психічної активності.
11. Зміст, структура, основні види діяльності.
12. Головні відмінності людської діяльності від активності тварини.
13. Поняття про особистість. Людина. Індивід, особистість, індивідуальність.
14. Психологічна структура особистості,
15. Спрямованість особистості.
16. Самосвідомість і Я-концепція особистості. Поняття про спілкування. Засоби і стилі спілкування
17. Функції та види мови і мовлення. Відмінності між мовою і мовленням
18. Класифікація груп та їх характеристика. Референтні групи та особистість,

Орієнтовний перелік питань.

Психічні процеси (пізнавальна сфера). Відчуття як найпростіший пізнавальний психічний процес.

1. Теорії відчуттів: емпіризму, соліпсизму, специфічної енергії органів чуття, рефлекторна.
2. Особливості відчуття світла та кольору. Феномен Пуркінє. Ахроматичний та хроматичний контрасти.
3. Трикомпонентна теорія кольорового зору.
4. Особливості відчуття тону і шуму.
5. Поняття про консонанс і дисонанс. Психоакустичний ефект.
6. Нюхові відчуття. Стереохімічна теорія нюху.
7. Смакові відчуття.
8. Тактильні та дотикові відчуття.
9. Температурні та больові відчуття.
10. Статичні та кінестетичні відчуття.
11. Вібраційні та органічні відчуття.
12. Систематична класифікація відчуттів.
13. Структурно-генезисна класифікація відчуттів.
14. Загальні властивості відчуттів.
15. Абсолютна та диференційна чутливість. Пороги чутливості. Дріб Вебера.
16. Логарифмічна форма основного психофізичного закону.
17. Степенева форма основного психофізичного закону.
18. Узагальнена форма основного психофізичного закону.
19. Адаптація та взаємодія відчуттів.
20. Сенсibiliзація та синестезія. Контраст відчуттів.
21. Природа сприймань людини. Роль мікро- і макрорухів у формуванні образу сприймань.
22. Основні теоретичні підходи до вивчення сприймань: структуралізм, гештальтпсихологія, екологічний підхід, конструктивістський підхід.
23. Класифікація сприймань за провідним аналізатором.
24. Класифікація сприймань за метою діяльності.
25. Класифікація сприймань за основною формою існування матерії.
26. Сприймання форми, величини та відстані об'єктів. Гострота зору.
27. Акомодация та конвергенція. Окомір людини.
28. Сприймання об'ємності та напрямку об'єктів. Монокулярний паралакс руху. Бінокулярний та монокулярний стереоефекти. Кінетичний ефект глибини.

29. Зорові ілюзії.
30. Сприймання часу.
31. Сприймання руху. Стробоскопічний рух. Фі-феномен.
32. Предметність та структурність сприймання.
33. Цілісність сприймання. Закони цілісного сприймання форми.
34. Константність та апперцепція сприймання.
35. Осмисленість, узагальненість та вибірковість сприймання.
36. Індивідуальні відмінності сприймання. Типи сприймання.
37. Поняття про пам'ять та її основні функції.
38. Основні теоретичні підходи до вивчення пам'яті: фізіологічний, біохімічний, інформаційно-кібернетичний, психологічний.
39. Психологічні теорії пам'яті: асоціативна, гештальттеорія, біхевіоральна, психоаналітична, діяльнісна, когнітивна.
40. Класифікація пам'яті за тривалістю закріплення та зберігання матеріалу.
41. Класифікація пам'яті за характером психічної активності (за змістом).
42. Класифікація пам'яті за ступенем розуміння матеріалу.
43. Класифікація пам'яті за характером цілей діяльності.
44. Запам'ятовування як процес пам'яті: умови успішного запам'ятовування, ефект Зейгарнік.
45. Організація процесу заучування. Основні форми заучування. Закон Йоста.
46. Ефективна організація повторення матеріалу.
47. Збереження як процес пам'яті: умови успішного збереження, ефект краю.
48. Різновиди відтворення як процесу пам'яті. Умови успішного пригадування. Прийоми пригадування.
49. Забування як процес пам'яті: теорії забування, умови забування.
50. Проактивна та ретроактивна інтерференція.
51. Криві збереження (забування) Г. Еббінгауза та Г. П'єрона. Феномен ремінісценції.
52. Індивідуальні відмінності пам'яті. Типи образної пам'яті. Поняття про ейдетичну пам'ять.
53. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності.
54. Основні детермінанти процесу мислення.
55. Ефект соціальної інгібіції та фасилітації.
56. Механістичний підхід до вивчення мислення.
57. Телеологічний підхід до вивчення мислення.
58. Цілісний підхід до вивчення мислення.
59. Генезисний підхід до вивчення мислення.
60. Особистісний (мотиваційний) підхід до вивчення мислення.
61. Історичний підхід до вивчення мислення.
62. Діяльнісний підхід до вивчення мислення.
63. Класифікація мислення за характером об'єкта мислительної діяльності.
64. Класифікація мислення за ступенем новизни і оригінальності.
65. Класифікація мислення за характером задач, засобом дії, розгорненням, ступенем реальності, впливом на емоційну сферу людини.
66. Основні стадії (фазова динаміка) процесу логічного та творчого мислення.
67. Мисленнєві операції людини.
68. Логічні форми мислення.
69. Індивідуальні відмінності мислення.
70. Індивідуальні стилі мислення: якості та типи розуму.
71. Інтелектуальні стилі.
72. Поняття про мову та мовлення. Функції мовлення.
73. Психолінгвістичні теорії розвитку мовлення: научіння, преформізму, релятивістська, когнітивна.
74. Зовнішнє мовлення. Усне, писемне та афективне мовлення.
75. Діалогічне та монологічне мовлення.
76. Історія розвитку писемного мовлення: піктографічне, ідеографічне, складове, літерно- звукове.
77. Егоцентричне мовлення.
78. Внутрішнє мовлення.
79. Психологічні механізми породження, сприймання та розуміння мовлення.

80. Поняття про універсальний предметний код.
81. Основні особливості мовлення.
82. Індивідуальні відмінності мовлення.
83. Стили мовлення.
84. Загальне поняття про уяву. Основні функції уяви.
85. Основні теоретичні підходи до вивчення уяви: філософія раціоналізму, асоціативна психологія, психоаналіз.
86. Гіпотези щодо психологічних механізмів уяви.
87. Класифікація уяви за змістом; характером психічної активності; характером цілей діяльності.
88. Класифікація уяви за ступенем новизни і оригінальності; ступенем реальності; за просторовими характеристиками об'єктів.
89. Класифікація уяви за характером образів; провідною роллю психічних процесів.
90. Мрія як особливий вид уяви.
91. Прийоми створення образів уяви.
92. Індивідуальні відмінності уяви.
93. Загальне поняття про увагу та її основні функції.
94. Причини неуважності та шляхи їх подолання.
95. Основні теоретичні підходи до вивчення уваги: моторна, апперцептивноволонтаристська, емоційна, фізіологічна, діяльнісна та інформаційна.
96. Класифікація уваги за характером цілей діяльності.
97. Чинники мимовільної, довільної та післядовільної уваги.
98. Класифікація уваги за спрямованістю.
99. Класифікація уваги за формою організації; ступенем соціалізації.
100. Класифікація уваги за ступенем регуляції; орієнтацією на конкретні психічні процеси.
101. Основні властивості уваги

**Орієнтовний перелік питань.
(Емоційно-вольова сфера, психічні властивості)**

1. Емоції як психічний процес.
2. Теорії емоцій.
3. Фізіологічна основа емоцій.
4. Емоційні процеси в процесі життєдіяльності людини.
5. Емоції та почуття.
6. Вищі почуття.
7. Форми переживання почуттів.
8. Емоційні стани людини.
9. Види почуттів, їх характеристика.
10. Специфіка емоцій і почуттів.
11. Засоби управління емоціями.
12. Зв'язок моторики з емоційною сферою.
13. Вплив органічних станів людини на емоції та почуття.
14. Роль і функції емоцій у керуванні поведінкою та діяльністю.
15. Емоції очікування і прогнозу.
16. Фрустраційні емоції.
17. Комунікативні емоції.
18. Особливості психічних станів.
19. Структура, функції та класифікація емоційних станів.
20. Емоційні властивості людини.
21. Характеристика емоційних типів.
22. Стрес і шляхи його подолання.
23. Воля як регуляція психічної активності людини.
24. Теорії волі.
25. Поняття про волю. Структура вольового акту.
26. Фази складної вольової дії.
27. Вольові властивості особистості та їх розвиток.

28. Виховання та самовиховання волі.
29. Значення волі в організації діяльності і спілкування людини.
30. Зв'язок вольової регуляції поведінки з боротьбою мотивів, потребами і цілями людини.
31. Характеристика поняття «локус контролю» та його видів.
32. Воля і рефлексія.
33. Умови розвитку і формування та особливості виховання вольової людини.
34. Розлади складної вольової дії: чинники і наслідки.
35. Поняття про темперамент. Темперамент як природнича основа особистості і характеру.
36. Теорії темпераменту.
37. Тип ВНД як основа темпераменту.
38. Характеристика психологічних властивостей темпераменту.
39. Психологічна характеристика типів темпераменту.
40. Темперамент і продуктивність діяльності людини.
41. Врахування особливостей темпераменту в навчальній і трудовій діяльності.
42. Поняття про характер. Структура характеру.
43. Типове та індивідуальне в характері.
44. Провідні риси характеру особистості.
45. Вікові особливості розвитку характеру.
46. Основні етапи формування характеру.
47. Порівняльний аналіз понять «темперамент» і «характер».
48. Інтровертований тип характеру.
49. Екстравертований тип характеру.
50. Акцентуації характеру.
51. Виховання та самовиховання характеру.
52. Здібності, умови розвитку та формування здібностей.
53. Задатки і здібності.
54. Якісна і кількісна характеристика здібностей.
55. Структура здібностей.
56. Види здібностей.
57. Соціальні здібності.
58. Проблема творчих здібностей в психології.
59. Проблема обдарованості в сучасній системі освіти і виховання.
60. Здібності та їхній вплив на успішність діяльності.
61. Зв'язок темпераменту, характеру і здібностей в діяльності особистості.
62. Методи дослідження психічних властивостей особистості.

ІНФОРМАТИКА ТА МАТЕМАТИКО-СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ В ПСИХОЛОГІЇ

Змістовий модуль 1. Математичні методи та їх використання у психології

Тема 1. Математичні методи у психології

Етапи математизації психологічної науки. Етап кількісної обробки емпіричних даних. Етап розробки й емпіричної перевірки часткових математичних моделей. Етап створення загальної математичної моделі. Математичні методи у фундаментальних та прикладних психологічних дослідженнях. Математичні методи у емпіричних і теоретичних прикладних психологічних дослідженнях. Математичне моделювання, його види: аналітичне, імітаційне, комбіноване. Математичні методи у системі методів психології. Специфіка їх використання у психолого-педагогічних дослідженнях.

Тема 2. Поняття статистичної гіпотези

Поняття статистичної гіпотези. Відмінності між статистичною гіпотезою та припущенням. Поняття нульової та альтернативної (конкуруючої) гіпотези. Рівень значущості, критична область (однобічна: лівостороння або правобічна, і двостороння) та область прийняття гіпотези. Поняття критичної точки. Алгоритм прийняття гіпотези. Помилки при перевірці гіпотез. Помилки 1-го та 2-го роду. Поняття статистичного критерію, потужність критерію. Особливості використання статистичних критеріїв.

Тема 3. Використання параметричних критеріїв: класифікація задач Поняття про

параметричні критерії. Можливості та умови їх використання. Класифікація задач і методів їх розв'язування з використанням параметричних критеріїв. Моделі використання параметричних критеріїв для різної кількості вибірок (однієї, двох, трьох і більше).

Тема 4. Перевірка статистичних гіпотез на основі параметричних критеріїв

Оцінювання відповідності емпіричного розподілу нормальному закону. Критерії асиметрії та ексцесу. Критерій згоди χ^2 Пірсона. Пряме оцінювання рівня величини середнього ц. Критерій z (дисперсія відома). Критерій Стюдента t (дисперсія невідома. Оцінювання істотності різниці середніх.

Критерій Стюдента t (незв'язані вибірки однакових обсягів). Критерій Стюдента t (незв'язані вибірки різних обсягів). Критерій Стюдента t (зв'язані вибірки).

Статистичні висновки щодо дисперсії σ^2 . Критерій F (оцінка рівня дисперсії сукупності σ^2). Критерій Фішера F (істотність однорідності двох незв'язаних вибірок). Критерій Стюдента t (істотність однорідності двох зв'язаних вибірок).

Тема 5. Використання непараметричних критеріїв: класифікація задач

Поняття про непараметричні критерії. Можливості та умови їх використання. Класифікація задач і методів їх розв'язування з використанням непараметричних критеріїв. Моделі використання непараметричних критеріїв.

Тема 6. Перевірка статистичних гіпотез на основі непараметричних критеріїв

Непараметричний аналіз у психолого-педагогічних дослідженнях. Відмінності між групами (незалежні вибірки); відмінності між вибірками (залежні групи); критерії залежності між змінними.

Метод χ^2 — хи-квадрат критерій (перевірка подібності між собою розподілу емпіричних і теоретичних частот. Критерій знаків (біноміальний критерій). Критерій рангів. Критерій U (Манна-Уитні) та критерій T (Вілкоксона).

Тема 7. Вимірювання у психології, шкалування

Вимірювання у психології. Абсолютні та відносні розподіли частот. Атрибутивні розподіли та оцінка властивостей в абсолютних і відносних значеннях. Ранжирувані розподіли та порядкові (рангові) вимірювання. Варіаційний розподіл та інтервальні або відносні типи вимірювань емпіричних даних. Незгруповані розподіли. Розподіли згрупованих частот.

Тема 8. Міри центральної тенденції

Міри центральної тенденції. Мода та медіана вибірки. Вибіркове середнє значення. Розрахунки та інтерпретація МЦТ.

Змістовий модуль 2. Теорія статистичних висновків та математичне моделювання.

Тема 9. Методи дисперсійного аналізу: однофакторна модель

Задачі дисперсійного аналізу. Основна ідея дисперсійного аналізу. Можливості та обмеження методів дисперсійного аналізу. Методи однофакторного дисперсійного аналізу. Схеми розрахунків у дисперсійному однофакторному аналізі для різних моделей.

Однофакторна модель (незв'язані вибірки різних обсягів: зміни результативної ознаки під впливом зміни умов або градацій фактора). Однофакторна модель (зв'язані вибірки: вплив різних градацій факторів або різних умов на одну і ту саму вибірку випробуваних).

Тема 10. Методи дисперсійного аналізу: двофакторна модель

Методи двофакторного дисперсійного аналізу (порівняння показників одних і тих самих випробуваних під впливом двох факторів). Двофакторна модель (незв'язані вибірки). Двофакторна модель (зв'язані вибірки). Схеми розрахунків у дисперсійному двофакторному аналізі для різних моделей.

Тема 11. Поняття про кореляційний аналіз

Поняття кореляції у психології і математиці. Поняття про залежні і незалежні вибірки. Поняття вибіркового кореляційного моменту. Коефіцієнт кореляції, його інтерпретація. Розрахунок коефіцієнта кореляції для змінних, поданих у вигляді кореляційної таблиці.

Тема 12. Методи кореляційного аналізу для інтервальних шкал

Моделі зв'язку у шкалах інтервалів. Коефіцієнт лінійної кореляції Пірсона. Нелінійна кореляція. Дихотомічний коефіцієнт кореляції Пірсона. Тетрахоричний коефіцієнт кореляції.

Тема 13. Методи кореляційного аналізу для порядкових і номінальних шкал

Моделі зв'язку при порядкових вимірюваннях. Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

Коефіцієнт рангової кореляції за наявності зв'язаних рангів. Коефіцієнт Кендалла.

Моделі зв'язку при номінальних вимірюваннях. Моделі зв'язку за різних типів вимірювань.

Тема 14. Регресійний аналіз

Поняття про регресивний аналіз. Регресія як засіб прогнозування. Поняття про апроксимацію, інтерполяцію, екстраполяцію. Лінійні моделі регресії. Одномірна лінійна регресія. Множинна лінійна регресія. Побудова лінійної моделі. Рівняння регресії, параметри лінійної регресії. Коефіцієнт регресії. Використання регресійного аналізу у соціально-психологічних дослідженнях.

Тема 15. Факторний аналіз

Факторний аналіз. Етапи проведення. Графічне представлення факторного аналізу. Різновидності і порядки факторів. Сутність та методи факторного аналізу. Послідовність етапів перетворення даних у факторному аналізі.

Відбір початкових емпіричних даних. Обчислення матриці інтеркореляцій. Аналіз головних компонент. Визначення кількості факторів. Факторизація матриці інтеркореляцій. Обертання факторів, їх попередня інтерпретація. Ухвалення рішення про якість факторної структури. Обчислення факторних коефіцієнтів та оцінок.

Тема 16. Розподіл випадкової величини

Поняття про нормальний розподіл випадкової величини, біноміальний розподіл, розподіли Стюдента, Фішера та особливості їх використання у статистичному оцінюванні результатів емпіричних психологічних досліджень, поняття про емпіричний розподіл та функцію емпіричного розподілу.

Орієнтовний перелік питань

1. Етапи математизації психологічної науки.
2. Математичні методи у фундаментальних та прикладних психологічних дослідженнях.
3. Математичні методи в емпіричних і теоретичних психологічних дослідженнях.
4. Математичні методи у експериментальних психологічних дослідженнях.
5. Класифікація математичних моделей.
6. Математичні методи у системі методів психології.
7. Поняття статистичної гіпотези. Основні типи гіпотез у педагогічних дослідженнях.
8. Поняття про нульову та альтернативну гіпотези.
9. Поняття про «критичну область», «критичну точку», «область прийняття гіпотези».
10. Правила прийняття статистичних рішень.
11. Нульова гіпотеза. Критерії для перевірки нульової гіпотези.
12. Параметричні і непараметричні критерії.
13. Моделі зв'язку при порядкових вимірюваннях.
14. Моделі зв'язку у шкалах інтервалів і відношень.
15. Оцінювання відповідності емпіричного розподілу нормальному закону.
16. Пряме оцінювання рівня величини середнього.
17. Оцінювання істотності різниці середніх.
18. Статистичні висновки щодо дисперсій.
19. Основна ідея дисперсійного аналізу.
20. Можливості та обмеження методів дисперсійного аналізу.
21. Методи однофакторного дисперсійного аналізу.
22. Методи двофакторного дисперсійного аналізу.
23. Перевірка статистичних гіпотез на основі непараметричних критеріїв.
24. Перевірка статистичних гіпотез за допомогою /критерію Пірсона.
25. Критерій Фішера F , його застосування.
26. Поняття про критерій Стюдента t (дисперсія невідома).
27. Критерій Стюдента t для випадку двох незв'язаних вибірок однакових обсягів. Поняття кореляції у психології і математиці. Суть кореляційного аналізу.
28. Лінійна кореляція. Коефіцієнт лінійної кореляції Пірсона.
29. Нелінійна кореляція. Дихотомічний коефіцієнт кореляції ϕ Пірсона.
30. Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

31. Коефіцієнт кореляції m - Кендалла.
32. Поняття про коефіцієнт конкордації.
33. Поняття про «регресію», «лінію регресії», «рівняння регресії». Поняття про апроксимацію, інтерполяцію та екстраполяцію.
34. Функціональна і статистична залежність випадкових величин. Коваріація (кореляційний момент). Коефіцієнт кореляції та його властивості.
35. Лінійні моделі регресії. Рівняння прямої регресії та його статистичний зміст.
36. Поняття про метод найменших квадратів. Застосування методу.
37. Поняття факторного аналізу, його сутність.
38. Способи відбору статистичного матеріалу.
39. Генеральна сукупність і вибірка. Варіаційний ряд.
40. Варіанта, частота, відносна частота варіанти. Статистичний розподіл.
41. Емпірична функція розподілу та її графік.
42. Атрибутивні, ранжирувані, варіаційні (згруповані і незгруповані) розподіли.
43. Частота розподілу і відносна частота.
44. Емпіричний розподіл частот: диференціальний та інтегральний.
45. Способи представлення розподілів частот у психологічних дослідженнях.
46. Табличний спосіб представлення.
47. Графічне зображення статистичного матеріалу.
48. Гістограма і полігон частот. Кумулята. Кругова діаграма.
49. Аналітичний спосіб представлення даних.
50. Міри центральної тенденції.
51. Мода та медіана вибірки.
52. Вибіркове середнє значення.
53. Міри мінливості.
54. Математичне сподівання, вибіркова дисперсія, середньоквадратичне відхилення.
55. Розрахунки та інтерпретація МЦТ та ММ.
56. Параметри генеральної сукупності.
57. Емпіричні і теоретичні моменти.
58. Статистичне оцінювання. Поняття про статистичну оцінку.
59. Властивості статистичних оцінок.
60. Незміщеність як характеристика статистичної оцінки.
61. Спроможність як характеристика статистичної оцінки.
62. Ефективність як характеристика статистичної оцінки.
63. Точкові оцінювання невідомих параметрів розподілу.
64. Інтервальне оцінювання.
65. Поняття про вимірювання у психологічних дослідженнях.
66. Вимірювальні шкали. Характеристики шкал вимірювання.
67. Дискретні і безперервні змінні.
68. Шкала найменувань (номінативна, класифікаційна, неметрична).
69. Шкала порядку (порядкова, рангова, неметрична).
70. Інтервальна шкала (метрична). Використання інтервальної шкали у психології.
71. Шкала відношень (абсолютна шкала, метрична).
72. Зв'язок рівнів психічної регуляції і способів емпіричного опису (за В.Дружиніним).

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Змістовний модуль 1. Фізіологічні властивості та функції нервової тканини.

Психофізіологія сприйняття

Тема 1. Вступ до психофізіології. Основні методи дослідження в психофізіології.

Визначення поняття психофізіологія. Місце психофізіології у сучасній науці. Зміст психофізіології як науки та навчальної дисципліни. Основні завдання психофізіології. Основні методи дослідження в психофізіології: електроенцефалографія, електрокардіографія, шкірно-гальванічна реакція, функціональний магнітний резонанс, позитронно-емісійна томографія та ін.

Тема 2. Основи клітинної фізіології.

Механізми формування МПС та ПД. Структура та функції синапсів. Нерви та їх фізіологічні

властивості.

Сучасні уявлення про структуру клітини та органел, їх функції. Поняття про клітинну мембрану та електричні явища на клітинній мембрані. Роль іонних насосів у формуванні мембранного потенціалу спокою та потенціалу дії. Структура нервових волокон та синапсів. Особливості передачі електричних сигналів по нервах та синапсам. Поняття про збудливі та гальмівні медіатори центральної нервової системи.

Тема 3. Рефлекторний принцип діяльності ЦНС.

Загальні закономірності діяльності ЦНС. Механізми координації нервової діяльності. Механізми взаємодії нейронів у нервових ланцюгах. Нервові центри та їх властивості.

Визначення поняття «рефлекс». Структура рефлекторної дуги. Класифікація рефлексів. Збудження та гальмування в ЦНС. Нейронні мережі та ланцюги. Принципи взаємодії нейронів в нейронних ланцюгах. Поняття «нервовий центр». Властивості нервових центрів.

Тема 4. Функціональна анатомія ЦНС. Фізіологічні властивості різних відділів ЦНС.

Структура та основні функції спинного, довгастого, середнього мозку, мозочка, підкіркових ядер та кори великих півкуль. Основи організації рухових функцій. Уявлення про автономну (вегетативну) нервову систему. Центральна та периферійна частина симпатичного та парасимпатичного відділів автономної нервової системи. Медіатори автономної нервової системи. Основні вегетативні рефлекси.

Тема 5. Психофізіологія відчуття та сприйняття: зоровий, слуховий, вестибулярний аналізатори.

Визначення поняття «аналізатор». Основні функціональні частини аналізаторів. Структура органа зору. Особливості зорового сприйняття при порушеннях зору. Теорії кольорового бачення. Структура та фізіологічні властивості слухового та вестибулярного аналізаторів. Психофізіологічні особливості сприйняття звуків.

Тема 6. Психофізіологія відчуття та сприйняття: пропріоцептивний, інтероцептивний, смаковий, нюховий аналізатори. Відчуття дотику.

Основні види пропріо-, інтеро- та екстероцепторів. Психофізіологічні особливості сприйняття температури, дотику. Основи психофізіології болю. Структура та психофізіологічні особливості смакового та нюхового аналізаторів.

Тема 7. Закономірності умовно-рефлекторної діяльності. Принципи формування умовних рефлексів.

Поняття про інстинкти. Класифікація інстинктів. Стимул-залежне та ефект залежне навчання. Класичні та оперантні умовні рефлекси. Класифікація та основні властивості умовних рефлексів. Механізми утворення та гальмування умовних рефлексів.

Змістовний модуль 2. Фізіологічні основи організації вищих психічних функцій

Тема 8. Психофізіологія пам'яті. Нейронні механізми формування короточасної та довготривалої пам'яті.

Поняття «пам'ять». Роль орієнтовного рефлексу та реакції уваги у запам'ятовуванні. Класифікація видів пам'яті. Особливості коротко- та довготривалої пам'яті. Вплив біологічно - активних речовин на пам'ять. Роль різних структур центральної нервової системи у забезпеченні механізмів запам'ятовування та відтворення інформації.

Тема 9. Психофізіологія мотивацій та емоцій. Роль лімбічної системи та підкіркових структур у формуванні емоцій.

Визначення понять «мотивації» та «емоції». Роль структур ЦНС у формуванні емоцій. Нижчі та вищі мотивації та емоції. Периферична, гуморальна, гіпоталамічна, пейсмерна теорії мотивацій. Біологічна роль емоцій. Фізіологічні теорії емоцій.

Тема 10. Психофізіологія стресу.

Поняття про залози внутрішньої секреції та основні гормони. Роль Г.Сельє у дослідженні загального адаптаційного синдрому - стресу. Основні стресогенні чинники. Етапи стресової реакції. Гуморальне забезпечення загального адаптаційного синдрому. Стрес-реалізуючі та стрес-лімітуючі системи. Відмінності гострого та хронічного стресу. Діагностика рівня стресу. Фізіологічні принципи профілактики стресу.

Тема 11. Психофізіологія сну та бадьорості.

Визначення поняття «сон», поняття про функціональні стани організму. Види та фази сну. Енцефалографічна характеристика сну. Гуморальні чинники, що впливають на сон. Фізіологічне

значення та теорії сну. Роль П.К.Анохіна у дослідженні сну.

Тема 12. Психофізіологія свідомого та підсвідомого

Визначення понять «свідомість», «підсвідомість», «несвідоме». Основні фізіологічні концепції свідомості: теорія «світлої плями»(прожектора), теорія інформаційного синтезу. Зв'язок свідомості з мовою. Основні структури ЦНС, задіяні в реалізації свідомості. Функціональна асиметрія півкуль головного мозку

Тема 13. Психофізіологічні основи типології індивідуальності.

Психофізіологічні властивості людини та їх визначення. Погляди І.П.Павлова на психофізіологічну природу індивідуальних відмінностей. Характеристика нейро динамічних процесів: сили, врівноваженості, рухливості. Психофізіологічні особливості холериків, флегматиків, меланхоліків.

Тема 14. Психофізіологічний відбір. Психофізіологічна характеристика здібностей.

Здібності як комплекс фізіологічних, біохімічних, морфологічних, психологічних та інших компонентів особистості людини. Значення генетики, навколишнього середовища та навчання у розвитку здібностей. Поняття про психофізіологічний відбір. Принципи психофізіологічного відбору.

Тема 15. Психофізіологічні аспекти реактивності та резистентності організму.

Поняття про реактивність та резистентність. Види реактивності та резистентності. Активна і пасивна резистентність. Поняття про імунітет та імунну реактивність. Види імунітету. Вплив психофізіологічного стану людини на реактивність. Поняття про психонейроімунологію. Запалення як типова реакція на ушкодження.

Тема 16. Психофізіологічні основи сучасних методів психотерапії.

Структура функціональних систем за П.К.Анохіним. Функціональна система як модель організації поведінкового акту. Теорія інформаційного синтезу як морфологічний субстрат для впливу на психічні процеси. Можливості пояснення ефективності психоаналізу, арт-терапії, символ-драми, когнітивно-бігевіоральної та гештальт-терапії на основі теорії інформаційного синтезу.

Тема 17. Вікова психофізіологія. Психофізіологія адаптації та біоритмів.

Вікові особливості функціональних можливостей організму в процесі різних видів діяльності. Особливості психофізіологічних змін (швидкість утворення умовно-рефлекторних зв'язків, сприйняття різних видів сенсорних подразників) у різні вікові періоди. Функціональний стан організму у похилому віці. Поняття адаптація. Коротко- та довготермінова адаптація. Поняття про адаптаційні резерви організму. Морфофізіологічні основи ритмічних процесів в організмі.

Тема 18. Психофізіологічні відмінності чоловіків та жінок.

Загальні відмінності вищої нервової діяльності чоловіків та жінок. Еволюційний підхід до психофізіології статевих відмінностей. Особливості психофізіологічних та ендокринних функцій жінки у різні фази менструального циклу.

Орієнтовний перелік питань

1. Визначення поняття психофізіологія.
2. Місце психофізіології у сучасній науці
3. Основні завдання психофізіології.
4. Методи дослідження в психофізіології: електроенцефалографія, електрокардіографія, електроміографія.
5. Методи дослідження в психофізіології: функціональний магнітний резонанс, позитронно-емісійна томографія.
6. Механізми формування мембранного потенціалу спокою та потенціалу дії.
7. Структура та функції синапсів.
8. Нерви та їх фізіологічні властивості.
9. Загальні закономірності діяльності ЦНС.
10. Рефлекторний принцип діяльності ЦНС. Намалювати схему 1синаптичного рефлекса.
11. Рефлекторний принцип діяльності ЦНС. Намалювати схему 2синаптичного рефлекса.
12. Механізми координації нервової діяльності. Принцип домінанти - визначення та приклади
13. Механізми координації нервової діяльності. Принцип зворотного зв'язку та принцип спільного

кінцевого шляху - визначення та приклади.

14. Механізми взаємодії нейронів у нервових ланцюгах.
15. Нервові центри та їх властивості.
16. Основні функції спинного та довгастого мозку.
17. Основні функції середнього мозку, мозочка, підкіркових ядер.
18. Основні функції кори великих півкуль. Функціональні ділянки кори головного мозку.
19. Основи організації рухових функцій.
20. Будова центральної та периферійної частини симпатичного відділу нервової системи.
21. Будова центральної та периферійної частини парасимпатичного відділу автономної нервової системи.
22. Основні функції симпатичної нервової системи.
23. Основні функції парасимпатичної нервової системи.
24. Медіатори автономної нервової системи та їх роль.
25. Основні вегетативні рефлекси.
26. Опишіть 3 відділи аналізатора та їх роль. Вкажіть 2 основні групи аналізаторів.
27. Опишіть значення зовнішніх і внутрішніх аналізаторів.
28. Опишіть, які характеристики подразника та яким чином кодуються аналізаторами? Наведіть приклади.
29. Яким чином кодується якість (модальність) подразника в рецепторах?
30. Опишіть основні аномалії рефракції ока.
31. Що називають міопією і гіперметропією? В чому їх суть? Як їх корегують?
32. Опишіть основні механізми сприйняття кольору.
33. Опишіть основні механізми сприйняття частоти звукових коливань
34. Поясніть механізм здатності людини визначати положення джерела звуку в просторі
35. Перерахуйте елементи, що передають звукові коливання від барабанної перетинки на волоскові клітини кортієвого органу. Опишіть механізм подразнення слухових рецепторів.
36. Поясніть основні механізми, за рахунок яких людина сприймає положення тіла в просторі
37. Опишіть функції вестибулярного апарату. Вкажіть місця розташування рецепторів вестибулярного апарату.
38. Опишіть механізми сприйняття больових подразників.
39. Вкажіть, які функціональні зміни виникають в організмі при відчутті болі.
40. Психофізіологія відчуття дотику та пропріорецепції.
41. Структура та функції основних смакового та нюхового аналізаторів.
42. Поняття про інстинкти. Класифікація інстинктів.
43. Поняття про умовні рефлекси. Відмінності умовних та безумовних рефлексів.
44. Принципи формування умовних рефлексів. Класичні та оперантні умовні рефлекси.
45. Нейронні механізми формування, закріплення та гальмування умовних рефлексів. Види гальмування умовних рефлексів.
46. Визначення поняття «пам'ять». Класифікація видів пам'яті. Нейронні механізми короткочасної пам'яті.
47. Відмінності механізмів коротко- та довготривалої пам'яті. Вплив біологічно-активних речовин та стресу на пам'ять та навчання.
48. Поняття про мотивації. Теорії виникнення мотивації.
49. Поняття про емоції. Визначення. Біологічна роль емоцій.
50. Класифікація емоцій. Теорії виникнення емоцій. Можливості застосування інформаційної теорії емоцій при консультуванні (навести приклад).
51. Ступені емоційної напруги людини. Навести приклади.
52. Структура лімбічної системи. Роль лімбічної системи та підкіркових структур у формуванні емоцій.
53. Поняття про гормони та ендокринні залози. Основні ефекти гормонів гіпофізу, наднирників, щитовидної залози. Відмінності медіаторів та гормонів.
54. Визначення поняття «стрес». Класифікація. Основні причини стресу. Роль Г. Сельє у вивченні стресу.
55. Етапи стресової реакції. Роль симпатичної нервової системи та адреналіну у забезпеченні стрес-реакції

56. Роль кори головного мозку, підкоркових структур, гіпоталамусу, гіпофізу, наднирників у стрес-реакції. Основні ефекти гормонів при стрес-реакції.
57. Сон. Визначення поняття. Види та фази сну. Характеристика видів сну
58. Фізіологічне значення сну та сновидінь. Основні структури мозку, що відповідають за цикл сон-неспанья. Теорія сну П.К. Анохіна
59. Основні концепції свідомості («світлої плями», інформаційного синтезу, зв'язку свідомості з мовою)
60. Особливості сприйняття, запам'ятовування, обробки усвідомлюваної та неусвідомлюваної інформації. Значення для психологічного консультування.
61. Особливості ВНД за І.П.Павловим. Характеристика типів особистості.
62. Сила, урівноваженість та рухомість нервових процесів як основні показники ВНД.
63. Психофізіологічні основи здібностей та інтелекту. Принципи та методи психофізіологічного відбору.
64. Поняття про реактивність та резистентність організму. Активна та пасивна резистентність. Лейкоцити як функціональна ланка імунологічної резистентності.
65. Відмінності у формування запальної, імунної та алергічної реакції при різній реактивності організму.
66. Поняття про психонейроімунологію. Приклади взаємозв'язків психічних факторів та імунологічних механізмів.
67. Функціональна система регуляції поведінки за П.К. Анохіним. Приклади функціонування.
68. Можливі механізми впливу психоаналізу, арт-терапії, символдрами на функціонування нейронних мереж, центри пам'яті, емоцій та мотивацій.
69. Роль усвідомлення в психотерапії, основні принципи гештальтпсихотерапії. Мозкова основа застосування методик гештальт-терапії.
70. Вікові особливості формування безумовних та умовних рефлексів.
71. Вікові особливості реактивності, емоцій, мислення, пам'яті.
72. Психофізіологічні відмінності чоловіків та жінок.

ПСИХОДІАГНОСТИКА

Змістовий модуль 2. Психодіагностика як наука і практична діяльність

Тема 1. Психодіагностика: становлення, сучасний стан, перспективи розвитку.

Виникнення та етапи розвитку психодіагностики: школи, напрями у психодіагностиці. Розвиток вітчизняної психодіагностики.

Структура, стан сучасної психодіагностики. Зв'язок психодіагностики з іншими науками.

Предмет і завдання психодіагностики. Елементи поняття психодіагностика. Сутність основних ознак і категорій психодіагностики

Професійно-етичні принципи в психодіагностиці.

Тема 2. Психодіагностичні методи. Тест як основний психодіагностичний інструмент. Нетестові методи у психодіагностиці

Класифікації психодіагностичних методик. Основи класифікації психодіагностичних процедур.

Професійні та аматорські методики психодіагностики. Вербальні та невербальні психодіагностичні методики; об'єктивні тести, стандартизовані самозвіти, проєктивні техніки, діагностичні психотехніки; стандартизовані та експертні методики.

Види тестових завдань. Основні типи даних в психодіагностиці Х-дані, Qдані, Т-дані.

Тема 3. Психодіагностичний процес: теорія і практика

Психодіагностичний процес: основні етапи. Сутність Психологічний діагноз.

Діагностичне обстеження. Основні складові діагностичного обстеження. Характеристика двох ситуацій звертання до психолога в рамках професійної психодіагностики

Основні етапи психодіагностичного процесу: емпіричний, етап переробки і інтерпретації, етап прийняття рішення (постановка діагнозу).

Поняття психологічного діагнозу. Рівні та види психологічного діагнозу.

Симптоматичний діагноз. Етіологічний діагноз. Типологічний діагноз.

Структура психологічного заключення.

Психодіагностограма як важливий чинник, що забезпечує надійність і валідність

психологічного діагнозу.

Специфіка постановки психологічного діагнозу в роботі шкільного психолога (діагностико-профілактична, діагностико-просвітницька, діагностико-корекційна, діагностико-консультативна діяльність шкільного психолога).

Тема 4. Психометричні основи психодіагностики. Психодіагностичні і психометричні процедури.

Психометричні вимоги до методики: репрезентативність, надійність, валідність, достовірність, репрезентативність.

Показники якості психологічного обстеження

Змістовий модуль 2 Психодіагностика особистості

Тема 5. Загальні підходи до діагностування особистості. Особистість як об'єкт психодіагностичного дослідження. Стратегії дослідження особистості.

Особистісні риси як психодіагностична категорія. Методи психодіагностики особистості.

Тема 6. Психодіагностика особистості у контексті теорій рис особистості.

Теорія рис особистості Р. Кеттела.

Внесок Г.Айзенка у розвиток психодіагностики особистості.

Тест ММРІ як діагностичний інструмент дослідження особистості. Проективні методики діагностування особистості.

Тема 7. Психодіагностика мотиваційної сфери. Психодіагностика самосвідомості

Особливості діагностики мотиваційної сфери особистості.

Методи діагностики потреб та мотивів.

Самосвідомість як об'єкт психодіагностичного дослідження. Методи діагностування самосвідомості.

Тема 8. Особливості психодіагностики емоційно - вольової сфери особистості

Емоційна індивідуальність особистості: динамічні особливості почуттів, емоційні риси характеру, загальна емоційна спрямованість особистості. Типи загальної емоційної спрямованості (альтруїстична, комунікативна, праксична, гностична, романтична, пугнічна, естетична, глорична, акизитивна, гедонічна).

Діагностика емоційних станів особистості.

Діагностика особливостей розвитку волі особистості.

Тема 9. Психодіагностика когнітивної сфери особистості

Діагностика інтелекту та розумового розвитку. Креативність та її діагностика Діагностика пізнавальної сфери

Особливості діагностики відчуттів, сприймання, пам'яті, уваги, уяви, мислення та мовлення.

Психодіагностика:

- мнемічних здібностей
- перцептивних здібностей,
- атенційних здібностей,
- іммаженативних здібностей

Психодіагностика інтелекту. Психометричні методи виміру інтелекту. Креативність та її діагностика.

Орієнтовний перелік питань

1. Зародження і становлення психодіагностики як науки.
2. Класифікація і характеристика тестів.
3. Методи діагностування пам'яті.
4. Методи діагностування агресії.
5. Нетестові методи у психодіагностиці.
6. Методи діагностування властивостей темпераменту.
7. Методи діагностування системи цінностей особистості.
8. Методи діагностування тривожності у дітей.
9. Мотивація, мотиваційні змінні, їх діагностування.
10. Методи діагностування сприймання

11. Методи діагностування уяви
12. Психодіагностичний метод.

13. Методи діагностування мислення.
14. Адаптація діагностичних методів.
15. Характеристика тестів діагностування інтелекту.
16. Методи діагностування уваги.
17. Самосвідомість як об'єкт психодіагностичного дослідження.
18. Методи діагностування пам'яті.
19. Типи емпіричних даних. «L»-, «Q»-, «T»-дані.
20. Сутність інтелекту, підходи до його вивчення та моделі структури інтелекту.
21. Характеристика тестів діагностування інтелекту.
22. Діагностування самосвідомості особистості.
23. 3 рівні встановлення психологічного діагнозу, їх характеристика.
24. Поняття професійних та аматорських тестів у психодіагностиці.
25. Види тестових завдань.
26. Організація і проведення психодіагностичного обстеження.
27. Характеристика двох ситуацій звертання до психолога в рамках професійної психодіагностики.
28. Сучасні технології психодіагностичного обстеження.
29. Проблема норм та нормативів вимірюваних явищ психіки.
30. Три рівні встановлення психологічного діагнозу, їх характеристика.
31. Види тестових завдань і характеристика відповідей.
32. Норми і вимоги до опублікування психодіагностичного інструментарію.
33. Методи діагностування пам'яті.
34. Виникнення та етапи розвитку психодіагностики.
35. Адаптація іншомовних, іноземних тестів.
36. Основні вимоги до тестів.
37. Предмет психодіагностики, її зв'язок з іншими науками.
38. Формалізовані методики та малоформалізовані.
39. Проективні методи діагностування особистості.
40. Психологічний діагноз.
41. Характеристика відношення до обстеження и контакту.
42. Дослідження самооцінки по Дембо - Рубін штейн: загальна характеристика.
43. Методи діагностування особистості.
44. Організація і проведення психодіагностичного обстеження.
45. Психодіагностика особистості в контексті теорії рис особистості.
46. Предмет і завдання психодіагностики як науки.
47. Структура психологічного заключення.
48. Признаки адекватного та неадекватного відношення до обстеження Основні вимоги до тестів.
49. Проективні методики діагностування особистості.
50. 9 етапів психодіагностичного обстеження
51. Тест ММРІ як діагностичний інструмент вивчення особистості.
52. Поняття професійних та аматорських тестів у психодіагностиці.
53. Особистісні риси як психодіагностична категорія.
54. Теорія рис особистості Р.- Б. Кеттела та «16- факторний особистісний опитувальник ».
55. Сучасні технології психодіагностичного обстеження.
56. 3 рівні встановлення психологічного діагнозу, їх характеристика.
57. Внесок Г.-Ю. Айзенка у розвиток психодіагностики особистості.
58. Спостереження як метод психологічного дослідження.
59. Характеристика двох ситуацій звертання до психолога в рамках професійної психодіагностики.

60. Сучасні технології психодіагностичного обстеження.
61. Загальна схема роботи з психологічними тестами.
62. Види тестових завдань та характеристика відповідей.
63. Структура психологічного заключення.
64. Тест ММРІ як діагностичний інструмент вивчення особистості.
65. Методи діагностування уваги у дітей.
66. Проблема норм та нормативі вимірюваних явищ психіки.
67. Характеристика контакту з досліджуваним.
68. Організація і проведення психодіагностичного обстеження.
69. Признаки адекватного та неадекватного відношення до обстеження.
70. Методи діагностування самооцінки та рівня домагання у дітей.
71. Комп'ютеризовані психодіагностичні тести: переваги та недоліки.
72. Структура психологічного заключення.
73. Дослідження рівня домагання по Ф.Хоппе: загальна характеристика.

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль 1. Соціальна психологія як наука.

Тема 1. Предмет і завдання соціальної психології.

Поняття предмета і об'єкта соціальної психології. Соціологічний і психологічний підходи до визначення її предмета. Завдання соціальної психології.

Тема 2. Виникнення та становлення соціальної психології.

З історії формування соціально-психологічних ідей. Експериментальний і прикладний етапи у розвитку соціальної психології. Соціальна психологія як галузь психологічної науки. Місце соціальної психології в системі наук.

Тема 3. Сучасні напрями розвитку соціальної психології.

Загальна характеристика розвитку зарубіжної соціальної психології. Психоаналітичний підхід. Когнітивний підхід. Біхевіористський підхід. Гуманістичний підхід. Новітня українська соціальна психологія.

Тема 4. Методологія і методи соціально-психологічних досліджень.

Методологічні основи соціально-психологічних досліджень. Специфіка емпіричних даних у соціально-психологічних дослідженнях. Методи соціальної психології: спостереження, експеримент, опитування, тестування, соціометрія. Процедурні аспекти соціально-психологічних досліджень. Соціальнопсихологічний тренінг як метод пізнання.

Змістовий модуль 2. Закономірності спілкування і взаємодії людей.

Тема 5. Проблема спілкування в соціальній психології.

Розвиток спілкування в онтогенезі. Спілкування як форма вияву активності людини. Види і функції спілкування.

Тема 6. Спілкування як взаємодія (інтерактивний аспект).

Поняття взаємодії (інтерації). Різновиди взаємодії. Структура взаємодії в спілкуванні. Рівні спілкування: конвенційний, примітивний, маніпулятивний, стандартизований, діловий, ігровий, духовний. Спілкування як діяльність.

Тема 7. Спілкування як обмін інформацією (комунікативний аспект).

Поняття комунікації. Вербальна та невербальна форми спілкування. Засоби комунікації. Фрази комунікативної дії. Бар'єри спілкування.

Тема 8. Спілкування як сприймання людьми один одного (перцептивний аспект).

Поняття соціальної перцепції. Механізми взаєморозуміння: ідентифікація і рефлексія. Явища емпатії, каузальної атрибуції, стереотипу. Точність міжособистісної перцепції. Об'єктне сприймання.

Тема 9. Психологічні способи впливу в процесі спілкування.

Ідеологічна та етична проблеми психології впливу. Конкретні способи і механізми впливу. Зараження як спосіб групового впливу. Навіювання чи сугестія як цілеспрямований, неаргументований вплив, який базується на некритичному сприйнятті інформації. Дослідження наслідування в соціальній психології.

Змістовий модуль 3. Соціальна психологія груп і міжгрупової взаємодії.

Тема 10. Феномен групи з погляду соціальної психології.

Поняття групи. Класифікація груп. Психологічні характеристики великих соціальних груп. Психологічні особливості українського національного характеру.

Тема 11. Психологія малої групи.

Поняття «малої групи». Класифікація малих груп. Історія дослідження малої групи. Головні підходи до вивчення малих груп. Структура взаємовідносин у малій групі. Референтна група.

Тема 12. Динамічні процеси в малій групі .

Поняття та процеси групової динаміки. Механізми групової динаміки. Утворення та розвиток малої групи. Нормативна поведінка в групі. Феномен групового тиску. Конформізм та конформність.

Тема 13. Проблема групової згуртованості.

Поняття згуртованості. Феномен міжособистісної сумісності. Групові конфлікти.

Тема 14. Лідерство і керівництво в малих групах.

Поняття «лідер» у соціальній психології. Теорії походження лідерства та керівництва. Стили лідерства. Експериментальне дослідження лідерства в школі «групової динаміки».

Тема 15. Психологія великих соціальних груп і масових явищ.

Загальна характеристика великих соціальних груп. Психологія соціальних класів. Психологія етнічних груп. Психологія масових явищ. Психологічні особливості великих стихійних груп.

Змістовий модуль 4. Соціальна психологія особистості.

Тема 16. Особистість з погляду соціальної психології.

Поняття особистості в психології. Соціально-психологічні теорії особистості. Соціально-психологічна природа особистості. Соціальнопсихологічні орієнтири дослідження особистості.

Тема 17. Соціально-психологічні проблеми соціалізації особистості

Соціалізація індивіда: психологічний аспект. Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні стереотипи. Статеворольова ідентифікація особистості.

Тема 18. Особистість у структурі групових відносин.

Статус особистості в групі. Позиція як інтегральна система відносин особистості. Установка особистості. Роль особистості як реалізація статусу і позиції.

Орієнтовний перелік питань.

1. Основні підходи щодо визначення предмету соціальної психології.
2. Функції та завдання соціальної психології.
3. Структура соціальної психології.
4. Взаємозв'язок соціальної психології з іншими науками.
5. Виникнення та становлення соціальної психології як науки.
6. Етапи розвитку зарубіжної соціальної психології.
7. Становлення та розвиток вітчизняної соціальної психології.
8. Концепція «психології народів».
9. Концепція «психології мас».
10. Теорія інстинктів соціальної поведінки.
11. Сучасні соціально-психологічні теорії.
12. Методологічні основи соціально-психологічного дослідження.
13. Основні методи: спостереження та експеримент.
14. Додаткові методи: опитування, тестування, соціометрія, контент-аналіз.
15. Стенфордський тюремний експеримент Ф.Зімбардо.
16. Експеримент Шеріфа.
17. Експеримент Аша.
18. Експеримент Мілграма.
19. Поняття спілкування та його структура.
20. Розвиток спілкування в онтогенезі.
21. Функції спілкування.
22. Види спілкування.
23. Специфіка міжособистісної комунікації, її види і форми.
24. Характеристика видів вербальної комунікації.
25. Зміст та значення невербальної комунікації.

26. Рефлексивне слухання в спілкуванні.
27. Оптико-кінетична система знаків.
28. Просторово-часова невербальна комунікація.
29. Інтерактивний аспект спілкування.
30. Деструктивні форми взаємодії.
31. Конфліктна форма взаємодії.
32. Міжособистісний вплив та його види.
33. Зараження як спосіб інтеграції групової діяльності.
34. Переконавання як спосіб психологічного впливу.
35. Навіювання як інструмент маніпуляції.
36. Наслідування як форма поведінки людини.
37. Соціальна перцепція та її складові.
38. Схеми формування першого враження.
39. Ідентифікація як механізм міжособистісної перцепції.
40. Емпатія як механізм міжособистісної перцепції.
41. Атракція як механізм міжособистісної перцепції.
42. Рефлексія як механізм міжособистісної перцепції.
43. Стереотипізація як механізм міжособистісної перцепції.
44. Каузальна атрибуція в міжособистісному сприйманні.
45. Ефекти соціальної перцепції.
46. Класифікація соціальних груп, їх характеристика.
47. Поняття групи, її соціально-психологічні характеристики.
48. Поняття малої групи, її ознаки, види та характеристики.
49. Основні підходи у вивченні малих соціальних груп.
50. Утворення та розвиток малої групи.
51. Комунікативний потенціал групи.
52. Поняття та процеси групової динаміки.
53. Механізми групової динаміки.
54. Групові норми та нормативна поведінка.
55. Груповий конформізм.
56. Вплив норм меншості в груповому процесі.
57. Керівництво і лідерство в групі.
58. Теорії походження лідерства. Феномен лідерства.
59. Стили лідерства.
60. Формальні та неформальні стосунки в групі.
61. Групові завдання та прийняття групового рішення.
62. Поняття групової згуртованості.
63. Соціально-психологічний клімат групи.
64. Сутність і види конфліктів.
65. Функції конфліктів у групі.
66. Типові причини конфліктів.
67. Стратегії виходу з конфліктної ситуації.
68. Соціально-психологічна характеристика великих соціальних груп.
69. Соціально-психологічні ознаки соціальних класів.
70. Психологічні особливості національно-етнічних груп.
71. Типові риси українського національного характеру.
72. Психологія масових явищ.
73. Психологічна характеристика масових суспільних настроїв.
74. Психологічні особливості великих стихійних груп.
75. Натовп, його види, ознаки та характеристики.
76. Паніка як масове явище.
77. Особливості дослідження між групових відносин.
78. Внутрігруповий фаворитизм та міжгрупова дискримінація.
79. Специфіка міжгрупової взаємодії.
80. Особливості міжгрупової перцепції.

81. Соціально-психологічна компетентність особистості.
82. Комунікативний потенціал особистості.
83. Соціалізація особистості: сфери, стадії, механізми.
84. Асоціальні прояви поведінки.
85. Соціальна установка, її компоненти.
86. Вплив соціальної установки на поведінку людини.
87. Специфіка входження особистості в групу.
88. Статусно-рольові характеристики особистості.
89. Поняття «гендер» та гендерні ролі.
90. Форми вияву соціальної напруженості.

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Предмет, завдання та методи диференціальної психології.

Предмет диференціальної психології (ДП). Завдання ДП. Місце ДП серед інших психологічних наук. Вивчення індивідуальних, групових і типових відмінностей ДП.

Історія виникнення та розвиток ДП. Донауковий період ДП. Розвиток ДП в рамках філософії та медицини. Ранні психологічні теорії про індивідуальні відмінності. «Психологія індивідуальних відмінностей» В. Штерна.

Методи та напрямки досліджень в сучасній диференціальній психології. Психофізіологічний підхід. Дослідження природних основ людських відмінностей. Властивості нервової системи як біологічна основа індивідуально-психологічних відмінностей. Псіхогенетичний підхід. Структурно-функціональний аналіз індивідуальності..

Тема 2. Теоретичні обґрунтування природи індивідуальних відмінностей.

Теоретичні підходи пояснення індивідуальних відмінностей: теорія спадкових факторів, теорія конвергенції, теорія впливу двох факторів, теорія впливу морфологічних та фізіологічних ознак людини на природу його індивідуальності, теорія психофізіологічних основ індивідуальних відмінностей, теорія диференціації когнітивних структур психіки.

Тема 3. . Індивідуальні відмінності, що пов'язані з особливостями психічних процесів, здібностей та інтелекту .

Індивідуальні особливості пізнавальних психічних процесів: уява, мислення, сприймання, пам'ять. Індивідуальні відмінності здібностей. Теорії, що пояснюють геніальність. Інтелект та теорії інтелекту. Фактори, що впливають на особливості інтелектуальної сфери. Емоційний інтелект.

Тема 4. Індивідуальні відмінності в інтелектуальній сфері. Когнітивні стилі .

Когнітивний стиль. Параметри когнітивного стилю. Психологічний зміст когнітивних стилів. Методи діагностики когнітивних стилів. Когнітивні стилі як детермінанти процесуальних особливостей і результативних параметрів діяльності суб'єкта. Індивідуальний стиль діяльності. Дослідження Клімова, Мерліна, Лейтеса.

Тема 5. Індивідуальні відмінності пов'язані з функціональною асиметрією.

Міжпівкульова асиметрія мозку. Асиметрія як властивість усього живого. Теорії виникнення асиметрії. Генетичний підхід: модель, заснована на законі Моргана, теорія Аннет. Культурологічний підхід. Патологічний підхід.

Функції правої та лівої півкулі. Профілі функціональної асиметрії.

Тема 6. Індивідуальна специфіка функціонування захистних механізмів та стилів реагування в складних життєвих ситуаціях.

Фактори, що призводять до формування індивідуальної специфіки виразності захистних механізмів психіки. Захисні механізми в працях

З.Фрейда, А.Фрейд, Ш.Ференци та ін. Захисні стратегії в концепції Е.Фромма. Вікові та статеві особливості функціонування захисних механізмів.

Тема 7. Групові відмінності за етнокультурним фактором.

Поняття раси, етносу, культури. Типології культур. Дослідження особливостей сприйняття та інтелекту. Вплив фактора середина на інтелектуальний розвиток. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака. Підходи до вивчення ментальності. Етнокультурні відмінності в спілкуванні. Поняття норми та патології в етнокультурному контексті. Культурно-специфічні захворювання. Теорії, що пояснюють відмінності в характері та ментальності етносу.

Тема 8. Психічні відмінності пов'язані із статевою приналежністю.

Стать і гендер. Види тендерних ролей. Теорії розвитку статевої ідентичності: психоаналітичний, біхевіоральний та когнітивний підходи. Теорії про відмінності у психиці чоловіків та жінок: еволюційна теорія Геодакяна, нейроандрогенетична концепція Елліна, концепція взаємодоповненості статі.

Статеві відмінності та домінування базових емоцій. Сенсорно-перцептивні, мнемічні здібності чоловіків та жінок. Докази впливу соціальних факторів на відмінності здатностей чоловіків та жінок. Самооцінка і стать. Агресивна поведінка і стать. Емпатія і стать. Статева приналежність і поведінка в стресових ситуаціях.

Тема 9. Типові відмінності.

Типові відмінності. Поняття типу, типології у психології. Типології темпераменту, характеру, особистості у зарубіжній психології - типології З.Фрейда, Е.Фромма, К.Хорні, А.Адлера, К.Юнга та ін. Конституціональні типології. Типологія К.Леонгарда.

КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Модуль I. Основи класифікації психічних захворювань. Порушення емоційної сфери та настрою

Тема 1. Вступ у клінічну психологію.

Предмет та завдання клінічної психології. Клінічна оцінка пацієнтів з психічними порушеннями. Постановка діагнозу психічного розладу. Поняття про внутрішню картину хвороби. Системи класифікації психічних розладів МКХ-10 та DSM-IV. Основні варіанти терапії психічних розладів.

Тема 2. Тривожно-фобічні розлади.

Генералізований тривожний розлад (ГТР) та специфічні фобії (СФ). Стрес, адаптація и тривожні розлади. Соціокультурна, психодинамічна, гуманістична, екзистенційна, когнітивна та біологічна моделі ГТР. Типи фобій. Теорії виникнення та терапія фобій.

Тема 3. Неврози. Панічні, obsесивно-компульсивні і стресові розлади.

Поняття неврозу. Біологічна, когнітивна моделі та клініка панічних розладів. Нав'язливі думки (obsесії) та дії (компульсії) - теорії виникнення та методи лікування. Стресові розлади - теорії формування, вплив на виникнення розладів факторів надзвичайної сили (військові дії, катастрофи, насилля та жорстока поведінка). Основні методи терапії.

Тема 4. Розлади настрою.

Діагностика та клінічна картина монополярної депресії. Можливі причини, теорії виникнення (біологічний, психологічний, соціокультурний підходи) та принципи лікування. Біполярні розлади. Клініка та діагностика маніакальних розладів. Причини та основні принципи лікування біполярних розладів.

Модуль 2.

Психологія самоагресивної поведінки, психосоматичних розладів, розлади свідомості.

Тема 5. Психологія самогубств.

Визначення, статистика, паттерни самогубств. Вплив факторів, що сприяють виникненню самогубств (стрес, зміни емоційного стану та способу мислення, психоактивні речовини, психічні розлади). Теорії суїциду (психодинамічна, біологічна, системна). Самогубство у різних вікових групах. Профілактика та терапія суїциду.

Тема 6. Психологічні фактори та фізичні захворювання.

Симулятивні та соматоформні розлади (істеричні, іпохондричні). Принципи лікування соматоформних розладів. Психосоматичні розлади серцево-судинної та бронхо-легеневої системи (вегето-судинна дисфункція, гіпертонічна хвороба, бронхіальна астма).

Тема 7. Психосоматичні розлади в гастроентерології, дерматології, педіатрії та акушерстві (виразкова хвороба шлунку, синдром подразненого кишківника, atopічний дерматит, перинатальні розлади ін.). Психологічні методи лікування фізичних захворювань (техніки релаксації, біологічного зворотнього зв'язку, медитація, гіпноз, когнітивна терапія, терапія інсайту та групи підтримки).

Тема 8. Розлади, викликані використанням психоактивних речовин.

Алкоголь. Седативно - снодійні лікарські засоби. Опіати. Стимулятори. Кокаїн.

Амфетаміни. Галюциногени, канабіс (конопля) і комбінації психоактивних речовин. Можливі причини розладів, викликаних вживанням психоактивних речовин (соціокультурна, психодинамічна, бігевіоральна теорії). Методи лікування розладів, викликаних використанням психоактивних речовин (психодинамічні, поведінкові, когнітивно- поведінкові, біологічні, соціокультурні методи лікування).

Тема 9. Шизофренія.

Клінічна картина, симптоми, диференційна діагностика шизофренії. Теорії виникнення шизофренії (біологічний, психологічний, соціокультурний підходи). Принципи і методи лікування шизофренії (лікування в умовах стаціонару та підтримуюча терапія, антипсихотичні препарати, психотерапія).

Орієнтовний перелік питань.

1. Дайте визначення предмету та вкажіть завдання клінічної психології.
2. Принципи поведінки з хворими, які страждають психічними захворюваннями.
3. Основні методи клінічної оцінки пацієнтів з психічними порушеннями.
4. Вкажіть критерії постановки діагнозу психічного розладу чи захворювання.
5. Поняття про внутрішню картину хвороби.
6. Класифікація психічних розладів за системою МКХ-10.
7. Класифікація психічних розладів за системою DSM-IV.
8. Основні варіанти корекції та терапії психічних захворювань.
9. Причини, основні симптоми та діагностика генералізованого тривожного розладу
10. Причини, основні симптоми та діагностика фобій.
11. Взаємозв'язок стресу, адаптації і тривожних розладів.
12. Соціокультурна, психодинамічна, гуманістична, екзистенційна, когнітивна та біологічна моделі ГТР.
13. Типи фобій. Теорії виникнення та основні принципи терапії фобій.
14. Поняття неврозу, основні причини та види неврозів.
15. Основні клінічні ознаки та принципи терапії неврозів.
16. Біологічна, когнітивна моделі та клініка панічних розладів.
17. Нав'язливі думки (обсесії) та дії (компульсії) - теорії виникнення, основні ознаки.
18. Основні принципи та методи лікування обсесій та компульсій.
19. Стресові розлади психіки- теорії формування, вплив на виникнення розладів факторів надзвичайної сили. Основні методи терапії.
20. Посттравматичний стресовий розлад. Причини виникнення, основні ознаки та принципи корекції.
21. Діагностика та клінічна картина монополярної депресії.
22. Можливі причини, теорії виникнення (біологічний, психологічний, соціокультурний підходи) та принципи лікування монополярної депресії.
23. Поняття про біполярні розлади. Причини виникнення, основні ознаки та принципи корекції.
24. Клініка та діагностика маніакальних розладів. Причини та основні принципи лікування.
25. Визначення, статистика, паттерни самогубств.
26. Вплив факторів, що сприяють виникненню самогубств (стрес, зміни емоційного стану та способу мислення, психоактивні речовини, психічні розлади).
27. Теорії суїциду (психодинамічна, біологічна, системна).
28. Самогубство у різних вікових групах.
29. Профілактика та терапія суїциду.
30. Психологічні фактори та фізичні захворювання.
31. Симулятивні та соматоформні розлади (істеричні, іпохондричні).
32. Принципи лікування соматоформних розладів.
33. Психосоматичні розлади серцево-судинної системи (вегето-судинна дисфункція, гіпертонічна хвороба, ішемічна хвороба серця).
34. Психосоматичні розлади бронхо-легеневої системи (синдром гіпервентиляції, бронхіальна астма).
35. Психосоматичні розлади в гастроентерології.

36. Психосоматичні розлади в дерматології.
37. Психосоматичні розлади в педіатрії.
38. Психосоматичні розлади в акушерстві та гінекології.
39. Психологічні особливості онкологічних пацієнтів.
40. Психологічні особливості пацієнтів з сексуальними розладами.
41. Техніки релаксації як метод лікування фізичних та психосоматичних захворювань
42. Методика біологічного зворотнього зв'язку як метод лікування фізичних та психосоматичних захворювань.
43. Медитація та гіпноз як методи лікування фізичних та психосоматичних захворювань.
44. Поняття про когнітивну терапію та терапію інсайту як методи лікування фізичних та психосоматичних захворювань.
45. Поняття про позитивну психотерапію як спосіб лікування психосоматичних розладів.
46. Групи підтримки в лікуванні фізичних та психосоматичних захворювань.
47. Психічні розлади, викликані вживанням алкоголю.
48. Психічні розлади, викликані вживанням седативних та снодійних лікарських засобів.
49. Психічні розлади, викликані вживанням опіатів, психостимуляторів, кокаїну.
50. Психічні розлади, викликані вживанням амфетамінів, галюциногенів , канабісу (коноплі) і комбінації психоактивних речовин.
51. Соціокультурна та психодинамічна теорії у трактуванні причини розладів, викликаних вживанням психоактивних речовин.
52. Бігевіоральна теорія у трактуванні причини розладів, викликаних вживанням психоактивних речовин.
53. Психодинамічні та соціокультурні методи лікування розладів, викликаних використанням психоактивних речовин.
54. Поведінкові та когнітивно- поведінкові методи лікування розладів, викликаних використанням психоактивних речовин.
55. Принципи біологічних та медикаментозних методів лікування розладів, викликаних використанням психоактивних речовин.
56. Клінічна картина, симптоми, диференційна діагностика шизофренії.
57. Біологічна теорія виникнення шизофренії
58. Психологічні теорії виникнення шизофренії
59. Соціокультурний підхід як пояснення причин виникнення шизофренії
60. Принципи і методи лікування шизофренії (лікування в умовах стаціонару та підтримуюча терапія, антипсихотичні препарати, психотерапія).

ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Тема 1. Предмет та завдання психології праці.

Праця-як основний вид діяльності людини. Психологія праці як галузь психологічної науки. Предмет та основні завдання психології праці. Основні психологічні ознаки праці. Взаємозв'язок психології праці з іншими науками. Сучасні проблеми психології праці.

Тема 2. Історія виникнення та розвитку психології праці.

Передумова розвитку психології праці. Виникнення і розвиток психології праці за рубежом. Тейлор та його основні принципи наукової організації праці. Виникнення вітчизняної психології праці. Дослідження проблеми психології праці.

Тема 3. Методологія та методи психології праці.

Методологічні принципи і методи досліджень у психології праці. Фундаментальні методологічні принципи фізіології і психології праці. Фізіологічні методи. Методи психології праці. Сутність та зміст методів психології праці. Вимоги до практичного застосування методів психології праці.

Тема 4. Психологічні основи діяльності людини

Основні види, типи та структура діяльності. Мотиви та цілі діяльності. Освоєння діяльності особистістю. Психологія міжособистісних відносин у трудовій діяльності. Зовнішні та внутрішні компоненти професійної діяльності, їх характеристика та вплив на успішність здійснення професіоналом своєї професійної діяльності. Професійно важливі якості особистості.

Тема 5. Структура особистості працівника

Системно-структурний та прагматичний підходи до аналізу структури особистості. Структурна теорія особистості К.К.Платонова. Підструктури спрямованості, досвіду, психічних процесів, біопсихічних властивостей особистості. Роль здібностей та характеру у структурі особистості працівника.

Тема 6. Психологічні основи трудових дій, умінь та навичок.

Специфіка трудових дій і операцій. Загально-трудова, професійна та особистісна вміння та навички. Розумова діяльність у праці. Рухова діяльність у праці. Характеристика творчої та винахідницької діяльності. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ: діяльність, розумова діяльність, рухова діяльність, творча діяльність, винахідницька діяльність трудова дія, трудова операція, вміння, навички.

Тема 7. Психологічні основи професійного відбору і підбору кадрів

Поняття та рівні придатності до професійної діяльності. Поняття про професіограму та психограму. Сутність, мета та порядок професійного відбору. Карта профвідбору. Відповідність властивостей та якостей особистості вимогам професії. Професійний відбір і адаптація. Трудова кар'єра, її сутність та етапи.

Тема 8. Психічні стани у процесі праці

Стійкі та тривалі стани особистості у процесі праці. Перехідні стани людини у процесі праці. Прямі та опосередковані характеристики психічних станів людини у процесі праці. Поняття про основні ритми трудової діяльності. Принципи ритмічності у праці.

Тема 9. Працездатність людини та закономірності її динаміки.

Суть і фактори працездатності людини. Стадії працездатності людини. Межа працездатності і функціональні стани організму людини в процесі праці. Вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на працездатність людини. Показники і методика оцінки працездатності людини. Шляхи зменшення напруженості у праці. Психологічні аспекти підвищення професійної працездатності. Методи дослідження працездатності

Методика оцінки показників працездатності

Тема 10. Працездатність і характеристика її фаз

Крива працездатності та її фази. Типи динаміки працездатності. Типи динаміки працездатності залежно від характеру навантажень. Добова і тижнева динаміка працездатності. Заходи щодо підвищення працездатності працівників

Тема 11. Виробнича втома і заходи запобігання перевтоми працівника.

Поняття про основні ритми трудової діяльності. Принципи ритмічності праці. Види напруження у процесі праці. Суть, причини і загальний механізм розвитку втоми. Показники і стадії втоми. Методи експериментальної оцінки працездатності і втоми. Заходи запобігання перевтоми працівника на виробництві.

Тема 12. Суть і фактори важкості праці

Теоретичне і практичне значення дослідження проблеми важкості праці. Фактори важкості праці. Класифікація робіт за характером впливу окремих факторів та її оцінка

Сучасна концепція важкості праці. Інтегральний критерій важкості праці. Функціональний стан організму працівника як інтегральний критерій важкості праці та методика його визначення. Класи і категорії важкості праці

Тема 13.. Методика інтегральної бальної оцінки важкості праці

Сутність методики інтегральної бальної оцінки важкості праці. Вплив важкості праці на працездатність і продуктивність праці. Взаємозв'язок інтенсивності і важкості праці

Методологічні підходи до визначення суті інтенсивності праці. Відмінність між інтенсивністю і важкістю праці. Показники інтенсивності праці.

Тема 14. Формування готовності особистості до праці

Структура готовності особистості до праці, її компоненти. Інтереси та прагнення.

Орієнтовний перелік питань

1. Психологія праці, її об'єкт, предмет, задачі.
2. Зв'язок «Психології праці» з іншими дисциплінами.
3. Принципи «Психології праці».
4. У чому полягає відмінність між поняттями «діяльність» і «праця»?

5. Історичний стан розвитку «Психології праці».
6. Сформулюйте наукові позиції класиків психології праці.
7. Основні розділи психології праці.
8. Визначте основні цілі і завдання «Ергономіки».
9. Розкрийте зміст поняття «професійна орієнтація».
10. Розкрийте зміст поняття «профконсультація».
11. Що таке психологічний супровід професійної діяльності?
12. Дайте характеристику основним методам досліджень у психології праці.
13. Сформулюйте основні методологічні принципи вивчення професійної діяльності, трудових рухів, дій.
14. Розкрийте зміст поняття «трудова пост».
15. Розкрийте зміст поняття «робоче місце».
16. Розкрийте зміст поняття «професія».
17. Дайте визначення понять «трудова функція» та «ергатики функції» та поясніть, як вони співвідносяться між собою.
18. Назвіть основні ергатики функції.
19. Охарактеризуйте основні принципи класифікації професій.
20. Назвіть психічні регулятори праці.
21. Види професійного стресу та технологій ресурсозбереження.
22. Перерахуйте теорії мотивації у психології.
23. Що є першою та другою передумовами виникнення мотиву?
24. У чому полягає задоволеність працею?
25. Розкрийте зміст феномена «стрес» у контексті задач, які вирішує психологія праці.
26. Дайте визначення поняттям «професіограма» та «психограма».
27. Розкрийте зміст поняття «функціональні стани».
28. Розкрийте зміст поняття «працездатність».
29. Які явища, процеси, закономірності відносяться до психологічних механізмів адаптації людини до трудової діяльності?
30. Назвіть умови, що забезпечують професійну придатність суб'єкта праці.
31. Кризи професійного становлення.
32. Розкрийте зміст поняття «індивідуальний стиль діяльності».
33. Розкрийте зміст поняття «професійна придатність».
34. Професійний відбір як елемент управління персоналом.
35. Поліграфічні опитування.
36. У чому полягає відмінність між поняттями «штати», «кадри», «персонал»?
37. У чому полягає відмінність між поняттями «відбір», «добір», «найом»?
38. У чому полягає відмінність між поняттями «розстановка кадрів», «ротація», «звільнення»?
39. Основні етапи профвідбору.
40. Назвіть основні кроки з підготовки та перепідготовки персоналу.
41. Професійне самовизначення суб'єкта.
42. Розкрийте зміст поняття «професійна ідентичність».
43. Які компоненти включає в себе спрямованість особистості?
44. Проблема становлення професійної самосвідомості.
45. Назвіть періоди кар'єрного росту.
46. Назвіть основні етапи професійного розвитку особистості.
47. Психологія безпеки, об'єкт та предмет дослідження.
48. Охарактеризуйте екстремальні умови діяльності.
49. Охарактеризуйте субекстремальні умови діяльності.
50. Охарактеризуйте особливі умови діяльності.
51. Розкрийте зміст поняття професійний стрес.
52. Стрес у концепціях Сельє і Лазаруса.
53. Субсиндроми за Китаєвим-Смиком.
54. Стрес та дистрес з точки зору «Психології праці».
55. Схарактеризуйте ПВЯ практичного психолога.
56. Основні періоди кар'єрного зростання.

ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Предмет та завдання інженерної психології

Предмет інженерної психології, її місце в системі психологічної науки. Етапи формування інженерної психології як прикладної галузі психологічної науки. Основні шляхи та напрямки її розвитку.

Зміст, система інженерної психології як наукової галузі психологічних знань та як навчальної дисципліни. Завдання, які вирішує інженерна психологія; формування особистості психолога та практичного психолога. Методи інженерної психології та її методологічні основи. Основні принципи методології пізнання. Психологічні методи вивчення особистості в інженерній психології: бесіда, спостереження, експеримент, анкетування, метод аналізу результатів діяльності, метод експертних оцінок, тести. Застосування фізіологічних методів в інженерній психології (електроенцефалограма, електрокардіограма, електроміограма, пневмограма). Математичні методи (теорія інформації, теорія статистичних рішень).

Тема 2. Система «людина-машина». Класифікація СЛМС.

Структурна схема системи «людина-машина». Класифікація СЛМС. Показники якості, що впливають на діяльність людини в СЛМС. Оператор в системі «людина-машина». Особливості операторської діяльності. Класифікація факторів, що впливають на ефективність операторської діяльності.

Тема 3. Характеристика діяльності людини-оператора

Характеристика діяльності людини-оператора. Структурні компоненти операторської діяльності. Засоби операторської діяльності. Умови й організація операторської діяльності. Організація робочого місця оператора, побудова пультів управління. Структурно-психологічний підхід в аналізі діяльності оператора.

Тема 4. Особливості професійної діяльності людини-оператора

Загальне представлення про психологічні характеристики людини-оператора. Психологічні характеристики. Антропометричні характеристики. Особливості професійної діяльності людини-оператора. Помилки в операторській діяльності. Психологічні причини помилок. Виявлення причин помилок. Шляхи попередження помилок.

Тема 4. Надійність системи «людина-машина»

Загальне представлення про надійність. Критерії надійності оператора і СЛМ. Методи виміру надійності. Психічні функціональні стани оператора і їхній вплив на надійність. Психофізіологічні аспекти проблеми надійності оператора. Кількісні оцінки надійності діяльності оператора.

Тема 5. Професійна підготовка оператора

Співвідношення особистості і професії. Принципи і методи добору на операторські посади. Навчання операторів. Тренажери. Тренування операторів. Розробка режимів праці і відпочинку працівників СЛМ. Психологічні особливості групової діяльності операторів.

Тема 6. Теорія і методологія інженерно-психологічного проектування Теорія інженерно-психологічного проектування (основні підходи). Інженерно-психологічні вимоги до СЛМС. Інженерно-психологічне проектування СЛМС. Інженерно-психологічна оцінка СЛМС

Орієнтовний перелік питань

1. Предмет та об'єкт інженерної психології.
2. Основні напрями інженерної психології.
3. Основні принципи інженерної психології.
4. Методи інженерної психології.
5. Апаратурні методи в інженерно-психологічних дослідженнях.
6. Система —людина - машинаII та її загальні характеристики.
7. Приймання інформації оператором в системі —людина - машина.
8. Збереження та переробка інформації оператором в системі —людина - машина.
9. Прийняття рішення в діяльності оператора в системі —людина - машина.
10. Керуючі дії оператора в системі —людина - машинаII.
11. Діяльність оператора в системі —людина - машинаI .

12. Кількісні характеристики діяльності оператора в системі —людина - машина.
13. Напрямок діяльності оператора в системі —людина - машинаII.
14. Алгоритмічний опис діяльності оператора в системі —людина - машина.
15. Функціональний стан оператора в системі —людина - машина.
16. Емоційний стан оператора в системі —людина - машина.
17. Втомленість оператора в системі —людина - машинаI та її показники.
18. Проектування систем —людина - машина: загальне уявлення.
19. Проектування засобів відображення інформації в системі —людина - машина.
20. Класифікація та загальні інженерно-психологічні вимоги до засобів відображення в системі —людина - машинаI .
21. Інженерно-психологічні вимоги до окремих видів зорової індикації в системі —людина - машина.
22. Засоби кодування інформації в системі —людина - машина.
23. Інженерно-психологічні вимоги до акустичних індикаторів інформації в системі —людина - машинаI .
24. Побудова систем відображення інформації в системі —людина - машина.
25. Проектування органів керування в системі —людина - машина.
26. Класифікація та загальні інженерно-психологічні вимоги до органів керування в системах —людина - машина.
27. Інженерно-психологічні вимоги до окремих типів органів керування в системі —людина - машина.
28. Сумісне розташування індикаторів і органів керування в системах —людина - машина.
29. Організація ручного вводу інформації оператором в системах —людина - машина.
30. Загальні вимоги до організації робочого місця оператора системи —людина - машина.
31. Побудова пультів керування в системах —людина - машина.
32. Оптимальна зона умов праці оператора систем —людина - машина.
33. Інтер'єр оперативного пункту керування в системах —людина - машина.
34. Загальне уявлення про фактори виробничого середовища.
35. Класифікація та загальна характеристика факторів виробничого середовища.
36. Фізичні фактори виробничого середовища.
37. Хімічні фактори виробничого середовища.
38. Надійність оператора в системі —людина - машина.
39. Принципи визначення надійності систем —людина - машина.
40. Показники надійності оператора систем —людина - машина.
41. Методи розрахунку надійності систем —людина - машина.
42. Принципи проектування систем —людина - машина.
43. Структура інженерно-психологічного проектування систем —людина - машина.
44. Зміст роботи по обліку людського фактору на різних стадіях проектування систем —людина - машина.
45. Загальні інженерно-психологічні вимоги до проектування систем —людина - машина.
46. Інженерно-психологічна оцінка систем —людина - машина.
47. Особливості проведення інженерно-психологічної оцінки при проектуванні систем —людина - машина.
48. Особливості проведення інженерно-психологічної оцінки при виготовленні систем —людина - машина.
49. Особливості проведення інженерно-психологічної оцінки при експлуатації систем —людина - машина.
50. Інженерно-психологічна оцінка робочого місця оператора системи —людина - машина за кресленням загального виду.
51. Оцінка складності алгоритму трудової діяльності оператора систем —людина - машинаII.
52. Поняття про професійний відбір операторів систем —людина - машина.
53. Принципи та методи професійного відбору операторів систем —людина - машина.
54. Оцінка ефективності психофізіологічного відбору операторів систем —людина - машина.
55. Навчання операторів систем —людина - машина.
56. Групова діяльність операторів в системах —людина - машина.

57. Контроль стану оператора системи —людина - машинаI .
58. Контроль результатів діяльності оператора системи —людина - машина.
59. Загальні принципи визначення економічного ефекту систем —людина - машина.
60. Визначення економічної ефективності інженерно-психологічного проектування систем —людина - машина.

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Юридична психологія в системі психологічних знань.

Об'єкт і предмет юридичної психології. Основні завдання юридичної психології. Система юридичної психології : загальна та особлива частина. Галузі юридичної психології . Зв'язок юридичної психології з філософськими, юридичними, психологічними та іншими науками. Основні етапи розвитку юридичної психології (зародження, становлення, розвиток юридичної психології, сучасний стан).

Тема 2. Методологічні основи і методи юридичної психології.

Методологія і методи юридичної психології .Класифікація методів юридичної психології. Спостереження. Інтерв'ю. Експеримент. Тестування. Вивчення документального матеріалу. Вивчення процесу та продуктів діяльності. анкетування. Біографічний метод. Методи наукового дослідження та методи практичної діяльності. Межі використання методів юридичної психології у кримінальному процесі. Методи психологічної діагностики. Методи психологічного впливу.

Тема 3. Загально-психологічні та соціально-психологічні основи юридичної психології.

Поняття про психіку та свідомість особистості. Психічні процеси: характеристика відчуттів, сприймання та спостереження, мислення та мовлення, уява, пам'ять. Емоційні процеси та стани. Вольові процеси та стани. Психічні властивості особистості :темперамент, характер, здібності. Психічні стани особистості: настрої, пристрасть, страх, стрес, афект, фрустрація.

Соціально-психологічні особливості роботи юриста. Встановлення психологічного контакту у спілкуванні. Вивчення і оцінка особистості, яка цікавить юриста

Тема 4. Основи правової психології

Правова соціалізація. Правова соціалізація і правослухняна поведінка особистості. Способи засвоєння норм права і правових цінностей в ході соціалізації особистості. Основні стадії процесу соціалізації. Основні ознаки правосвідомості. Психологічні умови дієвості правових норм. Мотиви правослухняної поведінки особистості. Фактори дієвості правових норм.

Тема 5. Психологія учасників розслідування злочинів.

Психологічні особливості особи слідчого. Психологія обвинуваченого. Поняття захисної домінанти. Психологія потерпілого та свідка. Провокуюча поведінка. Види віктимності.

Тема 6. Психологічні основи проведення слідчих дій.

Психологія огляду місця події. Основні риси огляду місця події. Відображення події злочину і тактичні прийоми. Взаємозв'язок особи злочинця і відображень місця злочину. Способи приховування злочину. Психологія виїмки і обшуку. Види обшуку. Психологічні особливості виїмки. Психологія впізнання. Психологія слідчого експерименту. Психологія перевірки показів на місці.

Тема 7. Психологічне консультування та судово-психологічна експертиза.

Психологічне консультування в юридичній діяльності. Предмет і компетенція судово-психологічної експертизи. Методи судово-психологічної експертизи. Призначення судово-психологічної експертизи та організація її провадження. Експертиза особливих емоційних станів. Судово- психологічна експертиза неповнолітніх. Експертиза особистих властивостей, основних мотивів поведінки індивіда. . Комплексна психолого-психіатрична експертиза. Комплексна судово-медико-психологічна експертиза.

Тема 8. Психологія злочинної діяльності.

Соціальне явище злочинності. Латентна злочинність. Рівень злочинності. Структура злочинності. Динаміка злочинності. Психологічні особливості видів злочинності: професійна злочинність, пенітенціарна злочинність, жіноча злочинність, корупційна злочинність.

Мотиви скоєння окремих видів злочинності. Загальна характеристика корупційної злочинності. Злочин. Ознаки злочину. Обов'язкові юридичні ознаки злочину: протиправність

діяння, винність діяння, караність діяння. Об'єкт злочину. Об'єктивна сторона злочину. Суб'єкт злочину. Суб'єктивна сторона злочину. Психологічна формула злочину. Теорії особистості та злочину. Мотив у психологічному механізмі злочину. Види мотивів за мірою усвідомлення. Психологічні ознаки мотиву. Формування мотиву злочину. Типові криміногенні мотиви скоєння злочинів.

Тема 9. Психологія особистості злочинця.

Особистість правопорушника як спеціальний об'єкт психологічного дослідження. Поняття і зміст особистості злочинця, його правосвідомість. Класифікація злочинних типів. Психологічні особливості особистості злочинців. Кримінальний професіоналізм. Поняття професійного злочинця. Психологія окремих категорій злочинців. Використання інформації психологічного характеру про особистість правопорушника під час попереднього розслідування, розгляді кримінальних справ у суді.

Тема 10. Психологія неповнолітніх правопорушників.

Проблеми неповнолітніх в юридичній психології. Умови формування особистості «важкого» підлітка. Механізм і шляхи формування криміногеннонебезпечної особистості підлітка. Підліток і злочин. Типи порушників. Психологічні особливості слідства у справах неповнолітніх. Схема вивчення неповнолітніх порушників на попередньому слідстві. Етапи допиту неповнолітніх.

Тема 11. Психологія судової діяльності.

Загальна психологічна характеристика судового розгляду адміністративних справ. Види судової діяльності: пізнавальна (пошукова), комунікативна діяльність, конструктивна (реконструктивна), організаційна діяльність, засвідчувальна.

Специфіка психології судового розгляду адміністративних, цивільних і кримінальних справ. Психологічні проблеми спеціалізації суддів (підсудного, потерпілого, позивача, відповідача, відповідача), свідків, експертів, спеціалістів. Психологія судових дебатів. Психологія винесення ухвали рішення, постанови, вироку: індивідуального, колегіального, з участю засідателів. Психологія діяльності судді в кримінальному судочинстві.

Тема 12. Психологія судових дій.

Психологічні основи судового допиту. Психологічні основи очної ставки у суді. Психологічні основи судового огляду. Судова етика в діяльності прокурора і адвоката (захисника).

Тема 13. Психологія діяльності прокурора й адвоката.

Психологія прокурорської діяльності. Психологічні особливості діяльності адвоката (захисника). Характеристика особистості підсудного. Полеміка з захистом. Пізнавальна (пошукова) діяльність прокурора і адвоката. Комунікативна діяльність прокурора і адвоката. Конструктивна (реконструктивна) діяльність прокурора і адвоката. Організаційна діяльність прокурора і адвоката. Засвідчувальна діяльність прокурора і адвоката. Психологічні аспекти відносин адвоката (захисника) і прокурора в суді. Судова етика в діяльності прокурора і адвоката (захисника).

Тема 14. Психологія судової промови.

Загальна характеристика психологічних засобів мови юриста. Психологія судової промови. Психологічні особливості промови судді, прокурора, адвоката в суді. Психотехніка судової промови. Основні психологічні правила, прийоми і вимоги обов'язкові до застосування у судовій мові юриста. Психологічні особливості промови судді, прокурора й адвоката в суді.

Тема 15. Основи пенітенціарної психології.

Історичний розвиток та сучасний стан пенітенціарної системи. Психологічні аспекти покарання. Психологія особистості, що відбуває покарання. Психологія сїцидальної поведінки в місцях позбавлення волі. Колектив засуджених та їх характеристика. Роль психологічної служби в місцях позбавлення волі.

Методи впливу на особу засудженого в установах виконання покарань. Поняття про ресоціалізаційну діяльність. Виявлення соціальної позиції засудженого під час організації виховного процесу. Індивідуалізація виховного впливу: переконання, навіювання, захочення, покарання. Психологічні основи соціальної реадaptaції осіб, які відбувають покарання. Робота психолога з особами після відбування покарань.

Тема 16. Психологія особи засудженого

Особливості психології засудженого. Психологія засудженого до позбавлення волі. Відношення до міри покарання. Ступінь усвідомлення скоєного злочину і розкаяння. Психотравмуючий характер режиму слідчого ізолятора та колонії на особистість засудженого вперше. Вплив на засудженого правил і порядків у «зоні». соціальна ієрархія серед засуджених. Психологія рецидивіста. Психологія діяльності по виправленню та перевихованню засудженого.

Орієнтовний перелік питань

1. Історія юридичної психології.
2. Предмет і завдання юридичної психології.
3. Галузі юридичної психології .
4. Зв'язок юридичної психології з іншими науками.
5. Методологічні принципи в юридичній психології.
6. Методи пізнання в юридичній психології.
7. Методи психологічного впливу на особистість.
8. Загально-психологічні основи в юридичній психології.
9. Соціально- психологічні основи в юридичній психології.
10. Правова соціалізація і правова поведінка особистості.
11. Способи засвоєння норм права і правових цінностей в ході соціалізації особистості.
12. Основні стадії процесу соціалізації.
13. Психологічна характеристика правосвідомості.
14. Правова ідеологія.
15. Правова психологія.
16. Правова культура.
17. Психологічна характеристика діяльності слідчого.
18. Психологія обвинувачуваного.
19. Психологія потерпілого і свідка.
20. Місце події як джерело пізнавальної інформації.
21. Роль психології в діагностиці особи допитуваного.
22. Психологія обшуку.
23. Психологічне консультування в юридичній діяльності.
24. Сутність судово- психологічної експертизи.
25. Методи судово-психологічної експертизи.
26. Призначення судово-психологічної експертизи та організація її провадження.
26. Оцінювання особистості в юридичній практиці.
27. Юридична діяльність і соціально- психологічна діагностика спілкування.
28. Судово- психологічна експертиза неповнолітніх.
29. Експертиза особистих властивостей, основних мотивів поведінки індивіда.
30. Експертиза особливих емоційних станів.
31. Комплексна психолого-психіатрична експертиза.
32. Комплексна судова експертиза.
33. Поняття особи злочинця.
34. Класифікація злочинних типів.
35. Психологія окремих категорій злочинців.
36. Соціальне явище злочинності. Латентна злочинність.
37. Психологічна структура злочину.
38. Мотиви скоєння окремих видів злочинності. 40. Психологічні наслідки злочину.
41. Психологічна сторона попередження злочину.
42. Психологія неповнолітніх злочинців.
43. Умови формування особистості „важкого! підлітка.
44. Психологічна характеристика судової діяльності.
45. Види судової діяльності.
46. Психологічні особливості судового процесу.
47. Психологія діяльності суддів.

48. Психологія ухвалення рішення суддів.
49. Психологія особи підсудного.
50. Психологія прокурорської діяльності.
51. Психологічні особливості діяльності адвоката.
52. Психологічні аспекти відносин адвоката і прокурора в суді.
53. Психологічні основи судового допиту.
54. Психологічні основи очної ставки у суді.
55. Психологічні основи судового огляду.
56. Пізнавальна (пошукова) діяльність прокурора.
57. Комунікативна діяльність прокурора .
58. Конструктивна (реконструктивна) діяльність прокурора .
59. Організаційна діяльність прокурора.
60. Засвідчувальна діяльність прокурора .
61. Пізнавальна (пошукова) діяльність адвоката.
62. Комунікативна діяльність адвоката.
63. Конструктивна (реконструктивна) діяльність адвоката.
64. Організаційна діяльність адвоката.
65. Форми спілкування між прокурором і захисником у суді.
66. Судова етика в діяльності прокурора, адвоката.
67. Загальна характеристика психологічних засобів мови юриста.
68. Психологічні особливості промови судді.
69. Психологічні особливості промови адвоката.
70. Психологічні особливості промови прокурора.
71. Сутність пенітенціарної психології.
72. Психологія особистості, що відбуває покарання.
73. Методи впливу на особу засудженого в установах з виконання покарання.
74. Колективи засуджених та їх психологічна характеристика.
75. Вплив соціальної ізоляції на особу.
76. Психологія тюремного побуту.
77. Психологічні основи ресоціалізації засуджених.
78. Роль психологічної служби в місцях позбавлення волі.

4. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Абітурієнт здає вступне випробування у формі письмового тестування, екзаменаційний білет передбачає 25 тестових завдань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Критерії оцінювання тестових завдань. Тестова перевірка знань дає можливість індивідуалізувати процес контролю виконання студентами вступного випробування, об'єктивно перевірити знання теоретико-практичного матеріалу. Студентам пропонується виконати тестові завдання закритого типу (25 завдань з чотирма варіантами відповіді й однією правильною відповіддю). Оцінювання кожного тесту здійснюється за 4,8-бальною шкалою у діапазоні від 0 до 120 балів. Відповідно, розрахунок загальної успішності студентів виконується в межах максимальної суми в 200 балів. Прохідний бал становить 100 балів.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Основна

1. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник / М. Й. Варій. - К.: ЦУЛ, 2007. - 968 с.
2. Дрозденко К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах: Навч. посібник / К. С. Дрозденко.- К. : Професіонал, 2004. - 304 с.
3. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. - К.: Центр учбової літератури, 2016. - 388 с.
4. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд - К.: Вища шк., 2004. - 487 с.
5. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. / Р.В.Павелків. - К.: Кондор, 2009. - 576с.
6. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. - К.: Академвидав, 2011. - 464
7. Скрипченко О. В. Загальна психологія / О.В. Скрипченко. - К. : Либідь, 2005. - 464 с.
8. Цимбалюк І.М. Загальна психологія / І.М. Цимбалюк, О.Ю. Яницька. -К. : Професіонал, 2004. - 304 с.

Допоміжна

1. Винославська О.В. Психологія / О.В. Винославська - К. : ІНКОС, 2005. - 352 с.
2. Вітенко І.С. Основи психології / І.С. Вітенко, Т.І. Вітенко. - Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. - 256 с.
3. Дубравська Д. М. Основи психології: Навчальний посібник / Д. М. Дубравська. - Львів: Світ, 2001. - 296 с.
4. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості: Навч. посіб. / Т.С. Кириленко. - К.: Либідь, 2007. - 254 с.
5. Павелків Р.М. Загальна психологія: Підручник / Р.М. Павелків. - К.: Кондор, 2008. – 576 с.
6. Трофімов Ю.Л. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; За ред. Ю.Л. Трофімова. - 3-тє вид., стереотип. - К., 2001. - 560 с.

ІНФОРМАТИКА ТА МАТЕМАТИКО-СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ В ПСИХОЛОГІЇ

Основна література

1. Александрова О.Г. Дослідження динаміки розвитку професійно-значущих якостей студентів-психологів// Збірник наукових праць К-ПНУ ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України "Проблеми сучасної психології", 2012. Вип.16. С.13-23
2. Климчук В.О. Математичні методи у психології. Навчальний посібник для студентів психологічних спеціальностей. Київ : Освіта України. 2009. 288 с.
3. Літнарівч Р.М. Основи математичної статистики у психології : Навчальний посібник. Ч.3. Рівне : МEGУ, 2006. 49 с.
4. Організація науково-дослідницької роботи в закладах освіти / Укл. Ю.О.Туроноу, В.І.Уруський. Тернопіль, 2001 М., 2006
5. Руденко В.М., Руденко Н.М. Математичні методи в психології : підручник. Київ : Академвидав, 2009. 384 с.
6. Тат'янчикова А.О. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з курсу «Методи психологічного дослідження: математичні методи в психології». Одеса : Вид-во Університету Ушинського, 2019. 38 с.
7. Телейко А.Б. Чорней Р.К. Математико-статистичні методи в соціології та психології : Навч. посібник. Київ : МАУП, 2007. 424 с.

Додаткова література

8. Тат'янчикова А.О. Динаміка факторів адаптації підлітків на етапі переходу до навчання в основній школі. Наука і освіта : науково-практичний журнал. Одеса, 2016. № 7/СХХХХVIII. С. 20-25.
9. Тат'янчикова А.О. Динаміка шкільної тривожності учнів на етапі переходу до навчання в основній школі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Харків,

2013. Вип. 1065. С. 156-159.

10. Тат'янчикова А.О. Формування розумових операцій як засіб адаптації підлітків до навчання в основній школі : дис..... канд. психол. наук : 19.00.07. Слов'янськ, 2013. 252 с.
11. Foster, G., Lane D.; Scott D., Hebl M. and other. An Introduction to Psychological Statistics. University of Missouri, St. Louis. 2018. 271 p
12. Математичні методи в психології/ В.М.Руденко, Н.М. Руденко. К., 2009
13. Хозраткулова І.А. Особливості застосування методів математичної статистики на етапі інтерпретації отриманих даних у психолого-педагогічних дослідженнях//Збірник наукових праць. Психологічні науки. Т.2, Випуск 4.
14. Юрченко В.М. Становлення системного підходу як методологічного засобу розробки та систематизації наукових знань //Збірник наукових праць К-ПНУ ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України "Проблеми сучасної психології", 2012. Вип.15. С.780-792.
15. Хозраткулова І.А. Особливості застосування методів математичної статистики на етапі інтерпретації отриманих даних у психологопедагогічних дослідженнях//Збірник наукових праць. Психологічні науки. Т.2, Випуск 4.

Інформаційні ресурси

1. www.osvita.org.ua/referat/psychology/3933/
2. www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavska_psihologiya/part_1/1303.htm
3. pidruchniki.ws/19240701/psihologiya/matematichni_metodi_psihologiyi_produkktivni_st_zastosuvannya
4. <http://psystat.at.ua/http://psystat.at.ua/>
5. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2012_16/13_23.pdf
6. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2012_15/780-792.pdf
7. www.osvita.org.ua/referat/psychology/3933/
8. www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavska_psihologiya/part_1/1303.htm
9. pidruchniki.ws/19240701/psihologiya/matematichni_metodi_psihologiyi_produkktivnist_zastosuvannya
10. <http://psystat.at.ua/http://psystat.at.ua/>
11. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2012_16/13-23.pdf
12. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2012_15/780-792.pdf

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Основна література

1. Грицюк І.М. Психофізіологія: методичні матеріали для студентів спеціальності «Психологія». Луцьк, 2014. 62 с.
2. Кабанюк В.О., Гаврилькевич В.К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2006. 200 с.
3. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 400 с.
4. Коцан І.Я., Мотузюк О.П., Кузнецов І.П. Проблеми сучасної психофізіології. Луцьк: РВВ Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки, 2010. 183 с.
5. Лісовенко А.Ф. Психофізіологія: методичні рекомендації (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 40 с.
6. Кокун О.М. Психофізіологія: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
7. Луценко О.Л. Психофізіологія: прикладні аспекти: навчально- методичний посібник. Х.: ХНУ імені Каразіна, 2011. 48 с.
8. Макаруч М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. К.: ООО «Інтерсервіс», 2011. 329 с.
9. Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М. Павленко, І.В. Кряж, О.Л. Луценко та ін.; за ред. В.М. Павленко. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 532 с. (глава «Психофізіологія»)
10. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 296 с. - (Серія "Альма-матер").
11. Філіпов М.М. Психофізіологія людини: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2003. 136 с.

Додаткова література

1. Людина: навчальний посібник з анатомії та фізіології / наук. пер. з англ. Львів: БаК, 2002. 240 с.
2. Макаренко М. В. Основи професійного відбору військових спеціалістів та методики вивчення

- індивідуальних психофізіологічних відмінностей між людьми. К.: Ін-т 327 фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України, 2006. 395 с.
3. Малхазов О.Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю. К.: Євролінія, 2002. 320 с.
  4. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця у професіях типу "людина-людина": монографія / за ред. О.М. Кокуна. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 266 с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1646/>
  5. Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості : монографія [Електронний ресурс] / О.М. Кокун, В.В. Клименко, О.М. Корніяка, О.Р. Малхазов [та ін.] ; за ред. О.М. Кокуна. К.: Педагогічна думка, 2015. 297 с. - Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1003/8/>
  6. Фекета В.П. Курс лекцій з нормальної фізіології. Ужгород: Гражда, 2006. 296 с.
  7. Філімонов В. І. Фізіологія людини: підручник. К.: ВСВ «Медицина», 2010. 776 с.
  8. Чайченко Г.М., Цибенко В.О., Сокур В.Д. Фізіологія людини і тварин; за ред. В.О. Цибенка. К.: Вища школа, 2003. 463 с.
  9. Чайченко Г.М. Поведінка і психіка тварин. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2000. 200с.

Інформаційні ресурси

Інститут фізіології ім. Богомольця. - Режим доступу: <http://biph.kiev.ua/uk>

ПСИХОДІАГНОСТИКА

Основна література

1. Галян І.М. Психодіагностика: навч. Посіб. / І.М. Галян., - К.: Академвидав, 2009. - 464 с.
2. Долинська Л. В., Основи психодіагностики / Л. В. Долинська, О. Б. Мельничук, С. І. Ісаєвич. — К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. — 56 с.
3. Ісаєвич С. І. Психодіагностика: навчально-методичний посібник-Ужгород, 2017.- 50 с.
4. Майданник В.Г., Хайтович М.В., Ісаєвич С.І. Діагностика і корекція шкільної дезадаптації у дітей: методичні рекомендації.- Ужгород: " Вета"- "Закарпаття", 2002.- 24с.
5. Мельничук О. Б. Методичні рекомендації до семінарських та практичних занять з дисципліни "Загальна психодіагностика" (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2008. — 36 с.
6. Мельничук О.Б. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни „Загальна психодіагностика” (для бакалаврів) / О.Б. Мельничук. - К.: МАУП, 2007. - 44с
7. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: «Ника-Центр» - 2009. - 399 с.
8. Практична психологія та психодіагностика: посібник для лабораторних занять / Укл. Карагодіна Г., Шинкаренко О.Д. - К., 2002.
9. Карпенко Н.В. Психодіагностика психічного розвитку в роботі педагога (вчителя, вихователя): Навч. Посіб. / Карпенко Н.В. - К.: Каравела, 2008.-192с.
10. Психологу для роботи. Психодіагностичні методики: збірник / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрищев.- Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2011.- 616 с.
11. Пасніченко А.Е. Психометричні основи психодіагностики: Навчально-методичний посібник. - Чернівці: Рута, 2006.
12. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. - Суми: Університетська книга, 2009.

Допоміжна література

0. Готовність до навчання \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, липень, 2003.
1. Адаптація до школи \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, серпень, 2003.
2. Інтелектуальні здібності дитини \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, вересень, 2003.
3. Розвиток пізнавальних процесів \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, жовтень, 2003.
4. Психологічна діагностика мислення, інтелекту, креативності дитини \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, листопад, 2003.

5. Емоційний розвиток дитини \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, січень, 2004.
6. Готовність дитини до школи \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, лютий, 2004.
7. Увага дитини \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, квітень, 2004.
8. Пам'ять дитини \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, травень, 2004.
9. Мислення дитини \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, червень, 2004.
10. Самооцінка учня \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, липень, 2004.
11. Мотивація та саморегуляція учня \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, серпень, 2004.
12. Професійні здібності учня \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, вересень, 2004.
13. Розумові здібності дитини \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, листопад, 2004.
14. Психологічний клімат колективу \ ж-л Психологічний інструментарій - К.: Главник, грудень, 2004.

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Основна література

1. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів. Київ: Каравела, 2011. 296 с.
2. Бабаян Ю. О. Соціальна психологія. Хрестоматія : навчальний посібник. Миколаїв : Іліон, 2018. 304 с.
3. Волянська О. В., Ніколаєвська А.М. Соціальна психологія: Навч. посіб. Київ: Знання, 2008. - 275с.
4. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 347с.
5. Корнев М. Н. Проблема групи та особистості у соціальній психології : курс лекцій. Київ: Ін-т післядипломної освіти КНУ ім.Т. Шевченка, 2004. 222 с.
6. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: підручник. Київ, 2005. 402 с.
7. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 624 с.
8. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2003. 634 с.
9. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. Київ: Либідь, 2004. 574 с.
10. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Київ: Либідь, 2006. 560 с.
11. Основи соціальної психології: підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ: Талком, 2018. - 580 с.
12. Слюсаревський М., Хазратова Н. Психологія груп: навч. посіб. Львів: Львівська політехніка, 2022. 164с.
13. Слюсаревський М., Хазратова Н. Соціальна психологія: навч.посіб. Львів: Львівська політехніка, 2019. - 352с.
14. Слюсаревський М., Хазратова Н. Теоретичні напрями соціальної психології: навч. посіб. Львів: Львівська політехніка, 2020. - 104с.
15. Соціальна психологія в Україні: довідник / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. І. І. Ревера, С. Є. Фіськович; Вид. друге, перероб. і допов. Київ: Талком, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України, 2019. 324 с.
16. Соціальна психологія: навчальний посібник. / Воляннюк Н. Ю. та ін. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
17. Темрук О. В. Соціальна психологія. Практикум : навч. посібник. Київ : Каравела, 2018.

Допоміжна література

18. Андрушко Я. С. Основи психологічного тренінгу та психокорекція: навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2021. 235 с.
19. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Київ: КСД, 2021. 256с.
20. Блискун О. О. Соціально-психологічні основи реінтеграції молоді в умовах сучасного соціуму: автореф. дис д-ра психол. наук: 19.00.05. 2021

21. Васютинський В. Психологічні виміри спільноти: монографія. Київ: Золоті ворота, 2010. 120 с. URL: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm
22. Гнатенко П. І. Феномен ідентичності: монографія. Вінниця: Твори, 2022. 193 с.
23. Джонсон Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2003. 288 с.
24. Екман П. Теорія брехні. Київ: КМ-Букс, 2022. 320 с.
25. Історіографічні та методологічні координати теорій соціальної психології : монографія / за наук. ред. М. М. Слюсаревського. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. - 360 с. URL: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm
26. Наварро Дж. Словник мови тіла. Секрети невербальної комунікації. Харків: КСД, 2022. 192 с.
27. Основи соціально-психологічного тренінгу: науково-практичні рекомендації / за заг. ред. Л.І. Казміренко. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2011.
28. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності: монографія. Київ: Либідь, 2003. 376 с.
29. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу. Харків: КСД, 2022. 160 с.
30. Фромм Е. Втеча від свободи. Харків: КСД, 2020. 288 с.
31. Чалдіні Р. Психологія впливу. Харків: КСД, 2022. 608 с.
32. Шопша О.Л. Особливості соціально-психологічного клімату театрального колективу: дис. канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2013. 310 с.
33. Ялом І., Ялом М. Питання життя і смерті. Харків: КСД, 2021. 272 с.

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Основна:

1. Мазяр О.В. Диференціальна психологія / Мазяр О.В. - К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. - 288 с.
2. Максименко С. Д. Диференційна психологія: підруч. - К. : вид-во Видавничий Дім «Слово», 2014. - 220 с.
3. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. - К.: Академвидав, 2016. - 432 с.
4. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум. /А.Е. Пасніченко //- Чернівці : Рута, 2005. - 84 с.
5. Подкоритова Л.О. Диференціальна психологія / Л.О. Подкоритова, Л.І. Романовська. - Львів: Новий світ, 2016. - 235 с.
6. Романевська Л.І. Диференціальна психологія / Л.І. Романевська, Л.О. Подкоритова. - Львів: Новий Світ, 2011. - 236 с.

Додаткова:

1. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том. VI Психологія обдарованості / за ред. С.Д. Максименко. - Випуск 11. - Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. - 415 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник / М. Й. Варій. - К. : ЦУЛ, 2007. - 968 с.
3. Говорун Т.В. Гендерна психологія: Навчальний посібник / Говорун Т.В., Кікінежді О.М. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - 308с.
4. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. - К.: Центр учбової літератури, 2016. - 388 с.
5. Етнопсихологія / автор-упорядник О.П. Цюняк. - Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2017. - 132 с.
6. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник / Н. А. Карпенко. - Львів: ЛьвДУВС, 2016. - 156 с.
7. Павелків Р.В. Вікова психологія / Р.В. Павелків. - К.: Кондор, 2011. - 468 с.
8. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. / Р.В.Павелків. - К.: Кондор, 2009. - 576 с.
9. Савчин М.В. Вікова психологія / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. -К.: Академія, 2005. - 360 с.
10. Скрипченко О. В. Загальна психологія / О.В. Скрипченко. - К. : Либідь, 2005. - 464 с.
11. Ткалич М. Г. Гендерна психологія / Ткалич М. Г. - К.: Академвидав, 2011. - 248 с.
12. Туриніна О. Л. Психологія творчості: Навч. посібник / О. Л. Туриніна. - К. : МАУП, 2007. -

160 с.

13. Щотка О.В. Гендерна психологія: навч. посіб. / О.В. Щотка. - Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. - 358 с.

КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Основна:

1. Белей М. Д., Тодорів Л. Д. Основи діагностичної психології: навч. Посібник. Івано- Франківськ: Тіповіт, 2008. 296 с.
2. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.
3. Гоян І. М., Палій А. А. Методи діагностики психічного розвитку дітей: навч. Посібник. Івано- Франківськ: Симфонія форте, 2014. 652 с.
4. Закон України про психіатричну допомогу. Київ: Сфера, 2000. 50 с.
5. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навч. Посіб. Суми: Університетська книга, 2020. 163с.
6. Клінічна психодіагностика: практикум / Редактор-упоряд. Проф. М. В. Миколайський. Івано- Франківськ: Місто НВ, 2006. 228 с.
7. Клінічна психологія: навчальний посібник / Укл. Ю. П. Никоненко. Київ: КНТ, 2019. 369с.
8. Клінічна психологія: словник-довідник / Авт.-уклад. С. В. Діденко Київ: Академвидав, 2012. 320 с.
9. Клінічне інтерв'ю. Методичні вказівки до практичних занять і самостійної роботи для студентів / упорядник В. О. Кабашнюк. Хмельницький: ХНУ, 2006. 17 с. URL: <http://clar.khmnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6314/1/index.htm>
10. Клінічний посібник із психічних розладів у дітей та підлітків: покрокове керівництво з лікування / за редакцією Крістофера А. Флесснера та Джона С. П'ячентіні / пер. З англ. Ірини Куришко; наук.ред. Катерини Явної-Розенталь. Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2021. 750с.
11. Максименко С.Д., Цехмістер Я.В., Коваль І. А., Максименко К. С. Медична психологія: навч. Посіб. Київ: Главник, 2014. 520 с.
12. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л, Піскун В. С.. Основи дитячої патопсихології: навч. Посіб. Київ: Главник, 2008. 158 с.
13. Медична психологія: в 2-х т. Т. 1. Загальна медична психологія / [Г. Я. Пилягіна, О. О. Хаустова, О. С. Чабан та ін.] ; за ред. Г. Я. Пилягіної. Вінниця: Нова Книга, 2020. 288 с.
14. Медична психологія: в 2-х т. Т. 2. Спеціальна медична психологія / [Г. Я. Пилягіна, О. О. Хаустова, Н. О. Марута та ін.] ; за ред. Г. Я. Пилягіної. Вінниця: Нова Книга, 2020. 496 с
15. Міжнародний класифікатор хвороб URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%9A%D0%A5-11>
16. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп: навчальний посібник / Горбунова В. В. та ін.: Львів: Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 91 с.
17. Федосова Л. О. Клінічна психологія: навч. Посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. 248 с.

Допоміжна література

1. Абрамовіц Дж., Джейкобі Р. Обсесивно-компульсивний розлад у дорослих. Львів: Свічадо, 2018. 156 с.
2. Арнц А., Якоб Г. Схема-терапія: модель роботи з частками. Львів: Свічадо, 2014. 264 с.
3. Батлер Дж. Подолати соціальну тривогу. Львів: Свічадо, 2014. 96 с.
4. Бріер Дж. Н., Скотт К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів: Свічадо, 2015. 448 с.
5. Вайтгед Л. Подолати розлад харчової поведінки. Львів: Свічадо, 2016. 112 с.
6. Вестбрук Д. Подолати депресію. Львів: Свічадо, 2016. 94 с.
7. Вестбрук Д., Моррісон Н. Подолати обсесивно-компульсивний розлад. Львів: Свічадо, 2016. 80 с.
8. Вестбрук Д., Рауф Х. Подолати панічний розлад. Львів: Свічадо, 2015. 78 с.
9. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія та практика: навч. Посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 338 с.
10. Диференційна діагностика неврозів: Методичні рекомендації. Діагностика індивідуально-типологічних відмінностей в курсах диференційної та клінічної психології. / упорядники Кардаш В. В., Кардаш Н. І. Луцьк, 2000. 75 с.
11. Діагностичні критерії з DSM-III-R. Київ: Абрис, 1994.272с.

12. Карачевський А. Подолати алкогольну залежність. Львів: Свічадо, 2016. 124с.
13. Коен Дж., Маннаріно А., Деблінджер Е. Психотерапія з дітьми та підлітками, які пережили травму та втрату. Львів: Свічадо, 2016. 264 с.
14. Крейг Д. Маркер, Елісон Ейвород Генералізований тривожний розлад. Львів: Свічадо, 2017. 144 с.
15. Кулеша-Любінець М. М. Вплив фізичного Я-образу на стресостійкість чоловіків зрілого віку з цукровим діабетом. *Матеріали XXXII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 29-30 жовтня 2016. С. 80-83. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/conf/35/cat/11>.*
16. Кулеша-Любінець М. М. Особливості копінг-стратегій в осіб з ішемічною хворобою серця. *Збірник наукових праць: психологія* Вип. 21. Івано-Франківськ, 2016. С. 134-141. URL: <http://wwwjournals.pu.if.ua/index.php/psp/article/view/1424/0>.
17. Кулеша-Любінець М. М. Професійно-розвивальна практика у лікувально-профілактичних закладах : програма та методичні рекомендації. Івано-Франківськ: Симфоній форте, 2015. – 64 с.
18. Кухман К., Сандерс Д. Якщо ви надмірно тривожитесь за здоров'я. Львів: Свічадо, 2015. 64 с.
19. Маїстро С.А., Коннорс Дж., Діррінг Р. Розлади, спричинені вживанням алкоголю. Львів: Свічадо, 2018. 123 с.
20. Москалець В. П. , Колтунович Т. Психічне вигорання – реальність чи вигадка? *Практична психологія та соціальна робота*. 2012. №1. С.58-65.
21. Москалець В. П., Гасюк М. Б., Ішук О. Ю., Шевчук Г. С. Особливості використання методу проективного тематичного малюнка в роботі перинатального психолога при підготовці вагітних до пологів . *Практична психологія та соціальна робота*. 2007. №12. С.38-45.
22. Мушкевич М. І. Клінічна психодіагностика: методичні рекомендації для студентів ф-ту психології. Луцьк, 2006. 170 с.
23. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію / пер. З англ.. Д.Бусько, наук. Ред.. К.Явна (Серія «Сам собі психотерапевт»). Львів: Вид-во УКУ : Свічадо, 2014. – 120 с.
24. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію. Львів: Свічадо, 2016. 120 с.
25. Перша Психологічна Допомога (Керівництво щодо роботи). Львів: Друкарські куншти, 2015. 184 с.
26. Протокол з діагностики та терапії ПТСР NICE. URL: <http://ipz.org.ua/index.php/vydavnytstvo/94-knyhy-3/190-protokoly-z-diahnostyky-ta-terapii-ptsr-nice-2>
27. Рем Л. Депресія. Львів: Свічадо, 2019. 126 с.
28. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги уваги у дітей: Практичне керівництво. Львів: Свічадо, 2015. 300с.
29. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях. Львів: Свічадо, 2016. 168 с.
30. Романчук О. Сім'я що зцілює: Основи терапевтичного батьківства дітей, що зазнали скривдження та емоційного занедбання. Путівник для прийомних батьків і не тільки URL: <http://ipz.ucu.edu.ua/books/healing-family>.
31. Селюцький А. І. Психопатологія дитячого віку / А. І. Селюцький. – К., 1997. – 295 с.
32. Синапсис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків. URL: <http://ipz.org.ua/index.php/vydavnytstvo/94-knyhy-3/190-protokoly-z-diahnostyky-ta-terapii-ptsr-nice-2>.
33. Синопсис діагностики критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. – 112 с.
34. Токман А. А. Психологія способу життя : навч. Посіб. Ч. 1. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2015. 344 с.
35. Уніфікований клінічний протокол первинної вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної психології. Депресія. URL: <http://www.ipz.org.ua/index.php/vydavnytstvo/94-knyhy-3/190-protokoly-z-diahnostyky-ta-terapii-ptsr-nice-2>
36. Шевцова О. Особливості валеонастанов як детермінант психологічного здоров'я особистості у дорослому віці. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Серія: Психологічні науки* 2 (103). 2012. С. 178-181. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/964/1/0_Shevtsova_JCHNPU%28PS%29_103_IPP0.pdf

37. Шрамм Р. Дитячий аутизм і АВА: терапія, що ґрунтується на методах прикладного аналізу поведінки: Навч. Посіб. Київ: ЦУЛ, 2020. 140 с.
38. Ясперс К. Психологія світоглядів / з нім. Пер. О. Кислюк, Р. Осадчук. Київ : Юніверс, 2009. 464 с.
39. Щотка О.П. Вікова психологія: практикум: Навчально-методичний посібник. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2006. 307 с.
40. Bezpłatna pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna w Warszawie: Wojewodzki Urzd Pracy w Warszawie Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Warszawa, 2008. 31 s.
41. Sek H. Psychologia kliniczna / Sek H. – Warszawa: PWN, 2006 – 2 T.
42. Widiger T. Toward DSM-V and the Classification of Psychopathology / Widiger T., Clark L. – Psychological Bulletin. 2000. Vol. 126.

ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Основна література

1. Зарицька В. Психологія самореалізації особистості: монографія / Валентина Зарицька ; Класич. приват. ун-т. - Херсон : Гельветика, 2019. - 241 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 224-240.
2. Найдъонов І. М. Основи освітнянського менеджменту: навч. посіб. / І.М. Найдъонов. — Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. - Ч. 2. - 270 с. - Бібліогр. наприкінці модулів.
3. Помиткіна Л.В., Помиткін Е.О. Психологія праці і відпочинку: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Любов Віталіївна Помиткіна, Едуард Олександрович Помиткін. - К.: ТОВ «Альфа-ПК», 2019. - 322 с.
4. Психологія особистості [Текст] : підручник / В. Москалець. - Київ : Ліра-К, 2021. — 362 с.
5. Резван О.О. Практикум із психології : навч. посібник / О.О. Резван, Н.С. Моргунова, О. В. Кір'янова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. - Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. - 157 с.
6. Яковицька Л. С. Психологія праці та відпочинку [Текст] : навчальний посібник / Лада Савеліївна Яковицька ; МОН України, Національний авіаційний університет. - Київ : НАУ, 2022. - 152 с.

Допоміжна література

1. Гаммонд К. Мистецтво відпочинку. Як перевести подих у сучасному світі. - [Yakaboo Publishing](#), 2020. - 256 с.
2. Козак К.Б., Корсікова Н.М., Древова В.В. Психологія управління персоналом в умовах економічних кризових явищ, спровокованих COVID-19 / Журнал "Наукові перспективи", Серія "Державне управління" - №2(8), 2021. - с. 108-124.
3. Кордунова Н.О. Психолого-педагогічний практикум. - Луцьк : 1111 Іванюк В. П., 2020. - 88 с.
4. Кордунова Н.О. Психологічний супровід в кризових ситуаціях та екстремальних умовах: методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять. - Луцьк: 1111 Іванюк В. П., 2019. - 60 с.
5. Перегудова Т.В. Соціально-трудова інклюзія: теоретичні основи визначення / Економіка та суспільство. - № 37. - 2022. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-50>
6. Сватенкова Т.І. Професійна діяльність психолога: тимчасові дитячі та підліткові групи. - Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. - 247 с.
7. Robert, G., Sloan, M. (2021). How to Thrive in the Virtual Workplace: Simple and Effective Tips for Successful, Productive and Empowered Remote Work. Bluebird, 217.
8. Wong, K., Lee, F.C., Teh, P., & Chan, A.H. (2021). The Interplay of Socioecological Determinants of Work-Life Balance, Subjective Wellbeing and Employee Wellbeing. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Кордунова Н. О. Психологічний супровід в кризових ситуаціях та адаптація в особливих умовах: методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять. - Луцьк: 1111 Іванюк В. П., 2021. - 68 с. (електронна адреса репозитарію ВНУ ім. Лесі Українки- <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/18711>).
3. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Психологія праці та відпочинку» [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту : <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/54442>

4. Наказ Міністерства Юстиції України «Про затвердження Загальних вимог стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників» [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-12#Text>
5. Національна бібліотека України ім. Вернадського [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту : www.nbuv.gov.ua
6. APA Dictionary of Psychology: <https://dictionary.apa.org/>

ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ

Основна література

1. Гульчак Ю.П., Северин Л.І. Основи інженерної психології: Навч. посібник. Частина II/ Ю.П. Гульчак. Вінниця: ВНТУ, 2004. - 85 с.
2. Інженерна психологія: курс лекцій / Укладач: С.О. Гура. - Х.: НУЦЗ України, 2016. - 127 с.
3. 2.Інженерна психологія : курс лекцій / К. М. Горбунова, С. Б. Літвінчук, К. А. Тайхриб. - Миколаїв: МНАУ, 2016. - 203 с.
4. Інженерна психологія, ергономіка та людський чинник в авіації : підруч. / А. В. Скрипеч, О. Ю. Буров, В. В. Павлов; за заг. ред. проф. А. В. Скрипця. - К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. - 696 с.
5. Продайко В. М. Інженерна психологія. Ч. 1. Вступ до інженерної психології : навч. посіб. / В. М. Продайко, І. Б. Учитель. - Дніпропетровськ : НМетАУ, 2008. - 100 с.
6. Семак О. О. Основи інженерної психології : навч.-метод. посібн. / О. О. Семак-Івано-Франківськ: Плай, 2006. - 106 с.
7. Трофімов Ю. Л. Інженерна психологія : підруч. / Трофімов Ю. Л. - К.: Либідь, 2002. - 264 с.

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Основна література

1. Андросюк В.Г. Юридична психологія. / В.Г.Андросюк, Л.І.Казміренко, Я.Ю. Кондратьєва - К.: Видавничий дім, 2000.- 351 с.
2. Бедь М.М. Юридична психологія / М.М.Бедь. - К.: Каравела , Л.: Новий світ - 2000; Магнолія плюс, 2003.- 376 с.
3. Бочелюк В. Й. Юридична психологія. Навч. посіб./ В. Й. Бочелюк - К.: Центр навчальної літератури, 2017. - 334 с.
4. Кацавець Р. С. Юридична психологія. Навч. посіб. 2-ге вид., доповн. / Р. С. Кацавець. - К.: Алерта, 2019. - 150 с.
5. Кацавець Р. С. Юридична деонтологія. Навчальний посібник / Р. С. Кацавець. - К.: Алетра, 2014. - 126 с.
6. Колесник О.П. Судова психіатрія: Курс лекцій / О.П.Колесник . - К.: Юрінком Інтер, 2000. - 128 с.
7. Коновалова В.О. Юридична психологія. Академічний курс / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько.- К.: Видавничий дім, 2004.- 421 с.
8. Коновалова В. О. Юридична психологія : посіб. для підгот. до іспиту / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько - Харків : Право, 2019. - 192 с.
9. Марчук А.І. Судова психіатрія: Навчальний посібник / А.І. Марчук . - К.: Атіка, 2003.
10. Мухіна Г. В. Юридична психологія: навчально-методичний посібник / Г. В. Мухіна. - К.: Дакор, 2019. - 236 с.
11. Самойлов О. Є. Юридична психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Є. Самойлов, М. С. Корольчук та ін. - К., 2015. - 432 с.
12. Шепітько В. Ю. Юридична психологія: підручник. 3-те вид., переробл. і допов. / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. - Х.: Право, 2019. - 288 с.
13. Юридична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. - 432 с.

Допоміжна література

1. Зайцева З.Г. Школа та важковиховувані підлітки. /Книга для вчителя /З.Г.Зайцева . - К.: Рад. Школа, 1991. - 80 с.
2. Зякун А.І. Методологічні основи юридичної психології як науки / А.І. Зякун, Р.О. Дегтяр // Правові горизонти. - 2017. - Вип. 6(19). - С. 7-10.
3. Кобзар Б.С. Запобігання відхиленням у поведінці школярів / Б.С.Кобзар . - К.: Вища школа, 1992. - 192 с.
4. Михайлишин У.Б. До питання формування системи цінностей майбутніх правоохоронців / Михайлишин У.Б. // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України: Матеріали наук.- практи.конф., (Харків,5 квітня 2016р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х.: ХНУВС, 2016. - С. 57-58.
5. Михайлишин У.Б. Мотиваційний компонент психологічної готовності правоохоронців до екстремальної діяльності / Михайлишин У.Б. // Вісник національного університету оборони України. Збірник наукових праць. 2019. Вип. 1. (51). - С.93-100.
6. Михайлишин У.Б. Мотивація як фактор професійного росту працівників органів внутрішніх справ / Михайлишин У.Б. // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України: Матеріали наук.- практи.конф., (Харків, 14 березня 2014 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х.: ХНУВС, 2014. С. 60-63.
7. Михайлишин У.Б. Особливості розвитку емоційно - вольової сфери працівників органів внутрішніх справ / Михайлишин У.Б. // Теоретичні та прикладні проблеми психології: Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля.- Луганськ: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, 2014. - №.3 (35). - С. 231-241.
8. Михайлишин У.Б. Особливості саморегуляції психічних станів працівників органів внутрішніх справ / Михайлишин У.Б., Токарева В.А. // Теоретичні та прикладні проблеми психології: Зб. наук. праць. - Луганськ: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, 2014. - Вип. 2 (34). - С. 195 - 202.
9. Михайлишин У.Б. Професійний стрес працівників органів внутрішніх справ / Михайлишин У.Б. // Теоретичні та прикладні проблеми психології: Зб. наук. праць. - Северодонецк: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, 2015. - Вип.2 (37). - С. 260-267.
10. Михайлишин У.Б. Прояви професійної деформації працівників міліції / Михайлишин У.Б. // Теоретичні та прикладні проблеми психології: Зб. наук. праць. - Северодонецк: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, 2015. - Вип.1 (36). - С. 275-286.
11. Михайлишин У.Б. Розвиток професійного стресу у працівників органів внутрішніх справ / Михайлишин У.Б. // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України: Матеріали наук.- практи.конф., (Харків, 16 квітня 2015 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х.: ХНУВС, 2015. - С. 43-46.
12. Михайлишин У.Б. Саморегуляція психічних станів у працівників органів внутрішніх справ / У.Б.Михайлишин // Гуманітарний вісник ДВН "ПереяславХмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" - Вип. 31.- К.: Гносис, 2014. - С. 107-113.